

Vliv ekonomického makroprostředí na podnikatelské subjekty v ČR

Jakub Zubík

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Ústav ekonomie
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jakub ZUBÍK**
Osobní číslo: **M07942**
Studijní program: **B 6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management a ekonomika**

Téma práce: **Vliv ekonomického makroprostředí na podnikatelské subjekty v ČR**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Provedte průzkum literárních zdrojů vztahujících se k dané problematice.

II. Praktická část

- Provedte analýzu vlivu ekonomického makroprostředí na podnikatelské subjekty v ČR.
- Formulujte závěry a doporučení z provedených analýz.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: **40 stran**

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] KADEŘÁBKOVÁ, Anna. Základy makroekonomické analýzy. 1. vydání. Praha: Linde, 2003. 175 s. ISBN 80-86131-36-X.

[2] KASTNER, Robert Th. Tržní prostor střední Evropa. 1. vydání. Barrister&Principal, 2002. 191 s. ISBN 80-86598-35-7.

[3] SRHOLEC, Martin. Přímé zahraniční investice V ČR – Teorie a praxe v mezinárodním srovnání. 1. vydání. Praha: Linde, 2004. 171 s. ISBN 80-86131-52-1.

[4] KLVAČOVÁ, Eva, MALÝ, Jiří, MRÁČEK, Karel, DOSTÁLOVÁ, Ivana. Fenomén dobývání renty a jeho vliv na české veřejné finance. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2008. 270 s. ISBN 978-80-86946-75-7.

[5] PAČESOVÁ, Hana, PICHANIČOVÁ, Ludmila. Ekonomika a Podnikání – Makroekonomie. 1. vydání. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2006. 192 s. ISBN 80-86775-08-9.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Zuzana Dohnalová, Ph.D.**

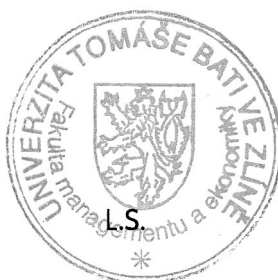
Ústav ekonomie

Datum zadání bakalářské práce: **4. dubna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **20. května 2011**

Ve Zlíně dne 4. dubna 2011

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

doc. Ing. Zuzana Dohnalová, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí:
  - bez omezení;
  - pouze prezenčně v rámci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

---

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohou užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 18.5.2011

.....

---

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Moje bakalářská práce se zabývá analýzou vlivu ekonomického makroprostředí na podnikatelské subjekty v ČR.

V teoretické části jsou zpracovány poznatky z odborné literatury ohledně makroekonomických ukazatelů, jako například hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost nebo platební bilance.

Praktická část se zaměřuje na analýzu těchto ukazatelů v České republice a dotazníkové šetření vybraných podnikatelských subjektů ohledně otázek makroprostředí.

Klíčová slova: ekonomické makroprostředí, hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace, saldo platební bilance, magický čtyřúhelník, přímé zahraniční investice, ekonomický systém, konkurenceschopnost, monetární politika, fiskální politika

ABSTRACT

My bachelor's work deals with analysis of influence of the economic macro-environment on the entrepreneurial subjects in the Czech republic.

The theoretical part presents the findings from the literature on macroeconomic indicators such as gross domestic product, inflation, unemployment, or balance of trade payments.

The practical part focuses on the analysis of these indicators in the Czech Republic and a survey of selected entrepreneurial subjects on macro-economic environment issues.

Keywords: economic macro-environment, gross domestic product, unemployment, inflation, balance of trade payments, magical tetragon, foreign direct investments, economical system, competitive strength, monetary policy, fiscal policy

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce, paní docentce Zuzaně Dohnalové za připomínky a návrhy k mé bakalářské práci. Dále pak děkuji všem firmám, které se zúčastnily dotazníkového průzkumu a také svým rodičům za podporu po dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 EKONOMICKÉ MAKROPROSTŘEDÍ	12
1.1 EKONOMICKÝ SYSTÉM	14
1.2 FAKTORY KONKURENCESCHOPNOSTI A PODMÍNKY PODNIKÁNÍ	15
1.3 HOSPODÁŘSKÝ CYKLUS	16
1.4 HLAVNÍ MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE.....	17
1.4.1 HDP.....	17
1.4.1.1 Tempo růstu HDP	17
1.4.1.2 Metody měření HDP	18
1.4.2 Míra inflace	19
1.4.2.1 Měření inflace	20
1.4.2.2 Typy inflace	20
1.4.3 Nezaměstnanost.....	22
1.4.3.1 Formy nezaměstnanosti	23
1.4.3.2 Phillipsova křivka	24
1.4.4 Platební bilance	25
1.5 MAGICKÝ ČTYŘÚHELNÍK.....	26
1.6 PŘÍMÉ ZAHRANIČNÍ INVESTICE	27
1.6.1 Podniky s PZI na trhu práce	29
1.6.2 Investiční pobídky	29
1.7 SMĚNNÉ KURZY NÁRODNÍ MĚNY	29
1.7.1 Určení měnového kurzu	30
2 HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA STÁTU	32
2.1 MONETÁRNÍ POLITIKA.....	32
2.1.1 Nástroje monetární politiky.....	33
2.2 FISKÁLNÍ POLITIKA.....	34
2.2.1 Nástroje fiskální politiky.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
3 ANALÝZA VLIVU EKONOMICKÉHO MAKROPROSTŘEDÍ NA VYBRANÉ PODNIKATELSKÉ SUBJEKTY	39
3.1 PROFIL ČESKÉ REPUBLIKY.....	39
3.2 VÝVOJ HDP V ČR.....	40
3.3 VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI V ČR.....	41
3.4 PODÍL SALDA BĚŽNÉHO ÚČTU PLATEBNÍ BILANCE NA HDP V ČR.....	43
3.5 VÝVOJ MÍRY INFLACE V ČR	44
3.5.1 Vývoj cen ropy a pohonných hmot	47
3.6 MAGICKÝ ČTYŘÚHELNÍK ČESKÉ REPUBLIKY	49
3.7 PŘÍMÉ ZAHRANIČNÍ INVESTICE	50
3.7.1 Investiční pobídky	52

3.8	VÝVOJ KURZU ČESKÉ MĚNY	53
3.9	ÚROKOVÉ SAZBY ČNB.....	55
3.10	DAŇOVÉ SAZBY	56
4	PRŮZKUM VLIVU MAKROPROSTŘEDÍ NA VYBRANÉ FIRMY V ČR....	58
4.1	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	58
4.2	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU	65
5	DOPORUČENÍ PRO VÝVOJ MAKROPROSTŘEDÍ PODNIKATELSKÝCH SUBJEKTŮ V ČR.....	67
	ZÁVĚR	69
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	70
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	73
	SEZNAM OBRÁZKŮ	74
	SEZNAM TABULEK.....	75
	SEZNAM GRAFŮ	76
	SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

V mé bakalářské práci bude hlavním tématem vliv ekonomického makroprostředí na vybrané podnikatelské subjekty v České republice. Prostředí firem se dělí na vnitřní (mikro) a vnější (makro). Mikroprostředí zahrnuje bezprostřední okolí firmy (zákazníci, konkurence, dodavatelé). Makroprostředí je velký celek (nejčastěji v rámci jednoho státu, ale i nadnárodní organizace), kde na firmu působí globální vlivy. Skládá se z několika faktorů, které se vzájemně ovlivňují. Patří sem demografické vlivy, technologické změny, politické prostředí, legislativa, kulturní zvyklosti a tradice daného národa a již zmíněné ekonomické prostředí.

Ekonomické makroprostředí je vzájemnou vazbou mezi státem, obyvateli a podnikatelskými subjekty. Vyjadřuje se pomocí několika ukazatelů, z nichž nejznámější jsou tempo růstu hrubého domácího produktu, schodek (saldo) běžného účtu platební bilance, míra růstu cen (inlace) a míra nezaměstnanosti. Stabilní ekonomické makroprostředí je předpokladem konkurenceschopnosti ekonomiky a zdravého fungování firem.

Stát a jeho orgány jako vláda, parlament nebo centrální banka, zasahuje do volného trhu prostřednictvím fiskální (rozpočtové) a monetární (měnové) politiky, stanovuje daňové sazby, ovlivňuje měnové kurzy, určuje pravidla hospodářské soutěže, podmínky pro podnikání, snaží se přilákat zahraniční investory.

Bakalářská práce se bude sestávat ze dvou částí – teoretické a praktické. V teoretické části se budu zabývat průzkumem literárních zdrojů a následným zpracováním teoretických poznatků podstatných pro tuto práci. Zaměřím se na hlavní makroekonomické ukazatele, jimiž jsou hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace a platební bilance. Dále pak budou středem pozornosti přímé zahraniční investice, měnové kurzy a v druhém oddílu se zaměřím na to, jak vláda a další státní organizace ovlivňují jednotlivé ukazatele pomocí fiskální a monetární politiky.

V praktické části bude popisován vývoj těchto ukazatelů v minulých letech v České republice a důvody jejich změn. V další kapitole praktické části přijde na řadu průzkum makroprostředí podnikatelských subjektů v ČR, zvláště pak analýza dat získaných dotazníkovým šetřením.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 EKONOMICKÉ MAKROPROSTŘEDÍ

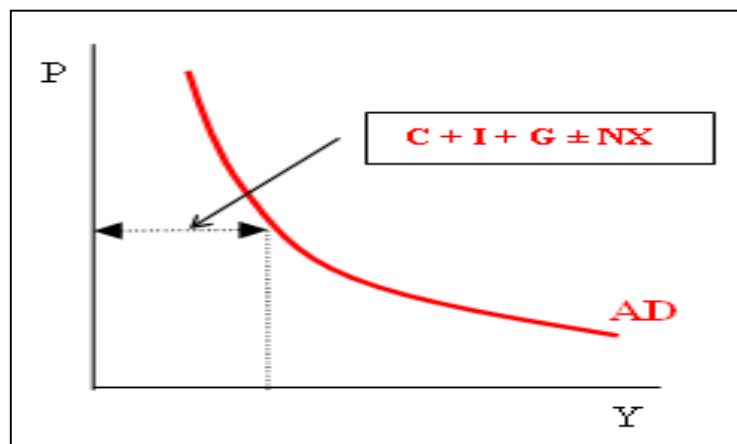
Ekonomické prostředí zahrnuje v sobě nejen podnikatelský sektor, ale také státní instituce, které potřebují daně a jiné poplatky k zabezpečení své činnosti, aby mohly zpětně poskytovat ostatním subjektům užitek. [11] Podle Kotlera (2007) jsou ekonomickým prostředím trhy, které vyžadují kupní sílu a lidi, použitelná kupní síla závisí na současných příjmech, cenách, úsporách, dlužích a úvěrových možnostech. [14] Kupní sílu tedy představuje obyvatelstvo, firmy a stát pomocí svých výdajů. Ekonomické makroprostředí je vyjadřováno za pomoci několika makroekonomických a jiných ukazatelů. Tyto ukazatele ovlivňuje především stát prostřednictvím centrální banky a operacemi svých ostatních orgánů (vláda, parlament, ministerstvo financí...). Věda, která tyto ukazatele zkoumá, se nazývá makroekonomie. Základním cílem makroekonomie je porozumění fungování ekonomiky jako celku. Zkoumáním jak je hospodářství organizováno, jak se chová, jak se chovají jednotlivé subjekty trhu a jak hospodářství dosahuje svých cílů, můžeme najít způsoby, jak předejít určitým negativním jevům, popřípadě jak tyto jevy řešit. Makroekonomické výsledky jsou ovlivňovány mikroekonomickým chováním jednotlivých subjektů, které jsou zpětně ovlivňovány makroekonomickým prostředím. [1] Jedná se tedy o vzájemné propojení dvou celků, které jinak pracují na různých úrovních, ale vzájemně se ovlivňují.

V náhledu na makroekonomické otázky rozeznáváme dva základní přístupy:

- ❖ Klasický přístup – nejvýznamnější součástí je teorie monetarismu, opírá se o kvantitativní teorii peněz $M * V = P * Q$, kde M je množství peněz v oběhu, V je rychlost oběhu peněz, P je cenová hladina a Q je fyzické množství produktu. Základem ekonomické stability podle monetaristů stabilní míra růstu množství peněz v oběhu (nízké výkyvy inflace). Odmítají velké státní intervence do ekonomiky, tržní systém sám o sobě je schopen vrátit ekonomiku do stabilního stavu.
- ❖ Keynesiánský přístup – vychází z díla Johna Maynarda Keynesa „Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz“ (1936), opíral se o klasickou teorii, ale odmítl tzv. Sayův zákon (nabídka si vytváří poptávku). Podle jeho názoru trh sám o sobě nezaručí stabilitu (reakce na krizi v 30. letech 20.století), je třeba provést určité státní intervence. Důležitější je pro něj ukazatel nezaměstnanosti než inflace. Přírůstek nezaměstnanosti vede ke zvýšení HDP. [2; s. 45-53]

Makroekonomie zkoumá agregátní (tj. celkovou) poptávku a agregátní nabídku a vztahy mezi těmito 2 veličinami, na rozdíl od mikroekonomie, která se zaměřuje na jednotlivé subjekty. Agregátní poptávka vyjadřuje celkové množství produktu, které jsou spotřebitelé ochotni koupit při daných cenách. Součástí agregátní poptávky jsou:

- C – výdaje na spotřebu
- I_g – soukromé domácí investice
- G – vládní nákupy statků a služeb
- NX – čisté vývozy

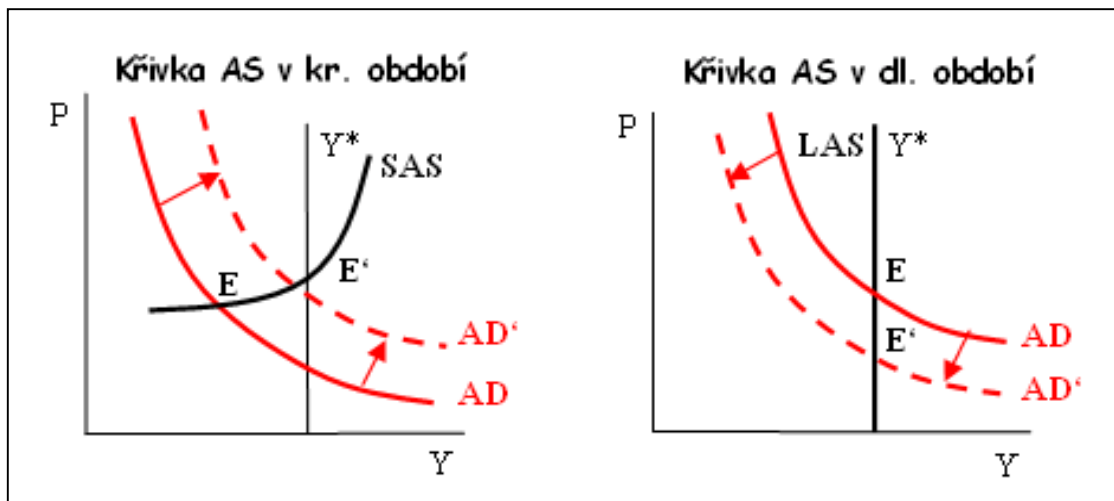

Obrázek 1: Křivka agregátní poptávky [15]

Na obrázku č. 1 vidíme křivku agregátní poptávky, která se liší od křivky mikroekonomické poptávky, jelikož odráží změny, celkové cenové hladiny. Osa P označuje celkovou hodnotu produktů, osa Y označuje celkové poptávané množství. [2]

Agregátní nabídka je souhrn množství všech statků, které výrobci nabízejí k prodeji při daných cenách v průběhu určitého časového období. Veličina agregátní nabídky je určována výší agregátní poptávky a zaměstnaností. Objem agregátní nabídky je objem produkce vyprodukované domácími výrobci, ke kterému přičítáme dovezené statky ze zahraničí a odečítáme vyvezené statky do zahraničí. Na obrázku č. 2 je zaznačena křivka agregátní nabídky. Ta se liší v krátkém a dlouhém období. V krátkém období (na obrázku č. 1 nalevo) reaguje na vzestup cenové úrovně kladně, v grafu je to zaznamenáno posunem zleva doprava. Posun je dán tím, že jsou jisté náklady výrobců neměnné, např. mzdy určené kolektivními smlouvami, ceny surovin zaručené dlouhodobými odběratelskými smlouvami, nájemné apod. Výrobci díky nepružnosti těchto nákladů nejsou ovlivňováni jejich cenami okamžitě, ale s jistým zpožděním, než se ceny přizpůsobí nové realitě, při vyšší

cenové hladině je výhodné zvyšovat nabídku a tím zvyšovat zisky. V dlouhém období (obrázek č. 1 nalevo) se nákladové položky přizpůsobují cenové hladině, křivka agregátní nabídky se mění na vertikální, jelikož nereaguje v dlouhém období na změny cenové hladiny a stává se identickou s křivkou potenciálního produktu (tj. domácího produktu vytvořeného při plném využití výrobních faktorů, který vyjadřuje udržitelnou kapacitu národního hospodářství). [12; s. 113-114]

Obrázek 2: Křivka agregátní nabídky v krátkém a dlouhém období [15]

V následujících podkapitolách se zaměřím na jednotlivé faktory, které ovlivňují a vytvářejí ekonomické makroprostředí.

1.1 Ekonomický systém

Základem pro ekonomická rozhodování v různých státech je ekonomický systém. Základní ekonomické otázky - Co vyrábět? Jak vyrábět? Pro koho vyrábět?, jsou ovlivněny hlavním politickým a ekonomickým proudem v dané zemi, který má základ v politickém systému, tzn. jaké je státní zřízení – to může být například monarchie, diktatura nebo parlamentní demokracie. Ve světě existují 4 základní druhy ekonomických systémů. Dělíme je na:

- ◆ Zvykový
- ◆ Příkazový
- ◆ Tržní
- ◆ Smíšený

Zvykový systém se dnes používá pouze v zaostalejších zemích třetího světa, v zemích, kde vládou různé kmeny, které kladou důraz na tradice. Na základě těchto zvyků se produkuje

Příkazový systém si nejlépe zobrazíme na systému, který byl u nás zaveden v letech 1948-1989, čili v období reálného socialismu. Ekonomika je centrálně plánovaná, státy organizace RVHP si rozdělily, co kdo bude vyrábět – bez ohledu, na potenciál daného odvětví v daném státě a na efektivitu výroby. Konkurence je nízká, je omezená možnost mezinárodní konkurence a přílivu zahraničních investic. [4]

Podstatou tržního systému je liberalizace trhu. Zásahy státu jsou minimální, tento systém se opírá o monetarismus, trh dokáže sám o sobě udržet rovnováhu.

Ve většině dnešních vyspělých zemí se preferuje smíšený ekonomický systém – tzn. tržní systém, který však dbá na sociální stránku. Pomocí daní a jiných poplatků zajišťuje finance pro veřejně potřebné statky a služby, jako je pomoc sociálně slabším a nezaměstnaným, výstavba infrastruktury, zdravotní systém, legislativa atd. Trh je ovšem volný a svobodný, stát nad ním pouze vykonává dohled a regulaci, která je v závislosti na zákonech v menším či větším rozsahu. [5]

1.2 Faktory konkurenceschopnosti a podmínky podnikání

Konkurenceschopnost ekonomiky nám ukazuje, jak se daná ekonomika vyvíjí v konkurenčním prostředí ostatních států. Výsledkem a zároveň předpokladem konkurenceschopnosti je dlouhodobě udržitelný hospodářský růst, který podmiňuje zvyšování ekonomické úrovně a tím i dostupnost zdrojů pro podporu ekonomických aktivit. Nejsledovanějším ukazatelem makroekonomické výkonnosti je hrubý domácí produkt (HDP), na základě výsledků jeho růstu a podílu na obyvatele stát přijímá různá opatření hospodářské politiky, hlavně v oblasti vývoje mezd, fiskální a monetární politiky. Pro úplnější a objektivnější obraz je třeba analyzovat vícero ukazatelů (o nich v dalších částech). [9; s. 19]

V případě odvětvové konkurenceschopnosti a struktury obchodu je pozornost věnována výkonnosti podle hledisek technologické a znalostní náročnosti. Ekonomická výkonnost je také poměřována ukazatelem produktivity práce, vyšší produktivity práce (vyšší motivace zaměstnanců a efektivní výrobní procesy s vyšším stupněm automatizace) mohou ovšem způsobit vyšší nezaměstnanost. Důležité jsou také inovace, zvláště v oblasti marketingu (prodej produktů cílovým zákazníkům). V případě přímých zahraničních investic je

jejich důležitost v domácím výzkumu a vývoji (v podílu na výdajích a na zaměstnanosti). [9; s. 119-123]

Ohledně podmínek pro podnikání píše Kadeřábková (2007): „*Podmínky podnikání (jako jedna z charakteristik institucionální kvality) významně a bezprostředně ovlivňují realizaci a výkonnost podnikatelských aktivit a tím i celkovou ekonomickou výkonnost. Výsledky hodnocení jejich kvality přispívají k identifikaci dopadů regulace podnikání na ekonomické a sociální charakteristiky.*“ [9; s.231] Na druhou stranu hodnocení podmínek slouží také k navrhování reforem, které mohou vést ke zvýšení konkurenceschopnosti země díky posílení pobídek k investování a zaměstnávání. Regulace podmínek podnikání však také může vést ke zneužívání těchto podmínek, ke korupčnímu jednání, k byrokratickému omezování. Regulace však také musí ochránit subjekty před nekalým jednáním ostatních (krádeže, podvody, předražení, kartel apod.) Je tedy třeba najít hranici mezi svobodou podnikání a regulací. Do podmínek podnikání například patří podmínky zahájení podnikání, vydávání různých úředních povolení, regulace zaměstnávání (zákony, vyhlášky), ochrana vlastnictví a investic, daňová zátěž nebo třeba podmínky pro získávání úvěrů. [7; s. 66-69]

1.3 Hospodářský cyklus

Abychom lépe porozuměli vývoji ekonomiky v průběhu časového období více let, musíme znát pojem hospodářský cyklus. Hospodářské cykly jsou periodické výkyvy celkové ekonomické aktivity. K hospodářskému cyklu dochází, jestliže skutečný HNP vzhledem k potenciálnímu produktu periodicky roste (expanze) nebo klesá (kontrakce) resp. zvolní růst. Obávané jsou cyklické hospodářské krize v trvání jednoho až dvou roků nebo hospodářské deprese, což jsou déletrvající hluboké poklesy produktu. Hospodářský cyklus se člení na čtyři fáze a to na vrchol, kontrakci, sedlo a expanzi. Expanze následuje po kontrakci a body obratu leží mezi nimi. Průběh cyklů je často nepravidelný a kolísá i délka cyklů. Jednotlivé hospodářské cykly jsou si obvykle velmi podobné. Zdrojem cyklického vývoje ekonomiky mohou být zejména výkyvy agregátní poptávky. Z hlediska délky periody cyklu rozlišujeme:

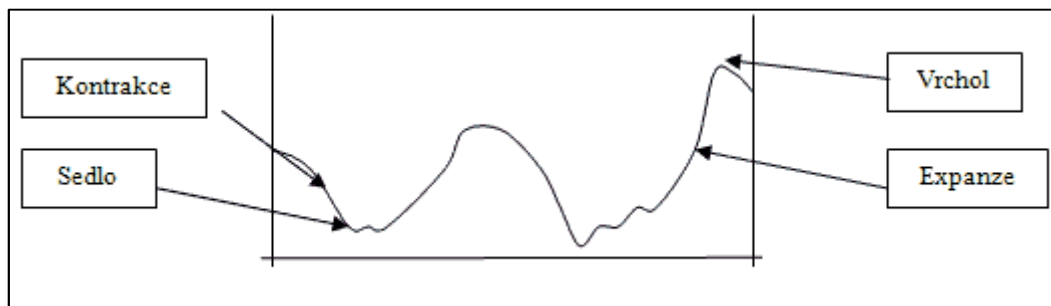
1/ Krátkodobé cykly zásob, tzv. Kitchinovy v trvání 3 až 18 měsíců.

2/ Střednědobé hospodářské cykly tzv. Juglarovy v trvání cca 4 až 8 roků.

3/ Dlouhodobé cykly, tzv. Kondratěvovy v trvání 40 až 60 roků.

Běžně se setkáváme též se sezónními cykly, které jsou obvykle určeny ročními obdobími (např. ve stavebnictví či zemědělství). Specifickým případem je politický hospodářský cyklus související s fázemi volebních období. [16]

Obrázek 3: Hospodářský cyklus a jeho fáze [16]

1.4 Hlavní makroekonomické ukazatele

1.4.1 HDP

Hrubý domácí produkt vyjadřuje celkové množství nově vytvořených statků vyjádřených v peněžní jednotce (to znamená celková cena všech vytvořených statků) v průběhu určitého časového úseku (obvykle v průběhu jednoho roku). Do statků patří výrobky a služby. Pro mezinárodní srovnání se obvykle uvádí v amerických dolarech/na obyvatele a vyjadřuje tím ekonomickou úroveň obyvatelstva. [12] Rozlišujeme hrubý domácí a národní produkt – HDP se zaměřuje na statky vytvořené na území daného státu, kdežto HNP bere v úvahu i ten produkt, který je vytvořen výrobními faktory ve vlastnictví subjektů národní ekonomiky. [5] Metoda HNP je tedy uplatňována v zemích, kde velké korporace vyvážejí výrobní faktory do zahraničí, kde uskutečňují výrobu a poskytování služeb, nebo zde investují do jiných podnikatelských subjektů.

1.4.1.1 Tempo růstu HDP

Tempo růstu HDP vyjadřuje, o kolik vzrostl produkt v porovnání s předešlými roky. Růst HDP je ovlivněn reálnými a cenovými změnami. V ekonomice lze proměnné hodnoty vyjádřit jak nominálně (v aktuálních hodnotách), reálně (skutečná hodnota v průběhu let). Rozlišujeme tedy nominální a reálný HDP. Nominální HDP měří hodnotu produktu ekonomiky v cenách období, kdy byl daný produkt vytvořen (tzv. běžné ceny). Reálný HDP měří produkt v cenách zvoleného základního roku (tzv. stálé ceny). Toto odlišení umožňuje sledovat reálné změny objemu produkce, které nejsou ovlivněny cenovými

změnami. Převod je prováděn pomocí deflátoru HDP. Vydělíme-li nominální HDP reálným, získáme tzv. implicitní deflátor, který je vlastně nejsouhrnnějším cenovým indexem. [1] Ten se používá při zjišťování míry inflace, čímž se budeme zabývat později.

1.4.1.2 Metody měření HDP

Rozlišujeme 3 základní metody měření HDP, které slouží k výpočtu odhadu výkonnosti ekonomiky:

➤ Produkční metoda

Výsledek lze získat dvěma způsoby: sečtením pouze konečných produktů, nebo sečtením všech přidaných hodnot všech zpracovaných a spotřebovávaných meziproductů. V praxi lze však těžko rozlišit, jedná-li se o konečný produkt či meziproduct, obvykle se HDP vypočte sečtením. [5] Kadeřábková (2003) píše: *“Výrobní metoda vyjádření HDP je založena na výpočtu produkce a mezispotřeby odvětví v národní ekonomice. Hrubá přidaná hodnota odvětví je definována jako rozdíl mezi produkcí a mezispotřebou. HDP v kupních cenách je potom vypočítán jako součet hrubé přidané hodnoty všech odvětví, k němuž jsou připočítány daně z produktů a od něhož jsou odečítány dotace na produkty.”* [1; s. 39]

➤ Výdajová metoda

Druhou možností je postupovat metodou změření výdajů jednotlivých sektorů na nákup konečných výdajů a služeb. Sečteme výdaje sektorů na nákup výrobků a služeb a dostaneme tím výsledný HDP. Rovnice této metody je: $HDP = C + Ig + G + NX$. C jsou výdaje domácností na spotřebu, Ig jsou hrubé soukromé domácí investice, G představuje výdaje státních orgánů na nákup výrobků a služeb a NX je čistý export – tzn. rozdíl mezi vývozem (exportem) a dovozem (importem) – tím, co ekonomika ne-spotřebuje a vyveze do zahraničí, a tím, co naopak nevyprodukuje a je nucena dovážet. [5] S touto rovnicí jsme se setkali už u křivky agregátní poptávky. Podniky nemají výdaje na konečnou spotřebu, protože jejich nákupy produktů jsou určeny na mezispotřebu, nebo jako součást naturálních náhrad pro své zaměstnance. [1; s.45]

➤ Důchodová metoda

Důchodová metoda oproti výdajové nevychází ze způsobů užití výdajů, ale z rozdělení příjmů. Vychází z předpokladu, že výdaje za jednotlivé výrobky a služby jsou zároveň příjmy protistrany. Díky tomuto předpokladu dojdeme jak výdajovou, tak důchodovou metodou ke stejnému výsledku měření HDP. Po sečtení všech příjmů v ekonomice získáme ukazatel, který se nazývá národní důchod (NI). Rovnice výpočtu národního důchodu je $NI = W + i + r + z + sz$.

- ❖ W – jsou všechny hrubé mzdy zaměstnanců v ekonomice, včetně ostatních mzdových nákladů, daní a plateb na sociální a zdravotní pojištění
- ❖ i – čisté úroky – příjmy domácností, které vzniknou po zaplacení úroků ostatním subjektům.
- ❖ r – renty jsou zisky z pronájmů nemovitostí a pozemků
- ❖ z – hrubé zisky společností, jsou rozdělovány na vyplácení dividend akcionářům, nerozdělený zisk a je v nich zahrnuta i daň ze zisku
- ❖ sz – příjmy ze samozaměstnávání, tedy příjmy všech osob samostatně výdělečně činných (OSVČ), například podnikatelů, živnostníků, lékařů

[5] (52. s.)

Důchodová metoda vyjadřuje HDP z odhadů složek přidané hodnoty, dochází zde ke sčítání všech příjmů vznikajících při výrobě a poskytování služeb a zobrazuje jejich rozdělení mezi výrobní faktory (v podobě mezd a zisků) a vládu (v podobě daní a jiných poplatků. [1; s.49]

1.4.2 Míra inflace

Dalším důležitým makroekonomickým ukazatelem je míra inflace. Inflaci chápeme jako růst cen v dané ekonomice za určité časové období, nebo růst cenové hladiny u spotřebovávaného zboží a služeb. Opakem inflace je deflace, tj. stav, kdy dochází ke snižování cenové hladiny oproti výchozímu roku, deflace je pro změnu snižování růstu míry inflace.

1.4.2.1 Měření inflace

Při měření inflace je využíváno cenových indexů, které zaznamenávají změnu cenové hladiny v průběhu časového období. Prvním z nich je *index spotřebitelských cen* (CPI), který je explicitním cenovým indexem. Tento index vyjadřuje změnu v průměrné ceně spotřebního zboží a služeb. Nejprve se musí identifikovat tzv. spotřební koš. Spotřební koš v sobě zahrnuje přibližně 370 položek, kterým jsou přiřazeny různé váhy podle jejich významu a podle toho, v jaké výši se vyskytují ve spotřebě domácností. Liší se v každém státě podle spotřebního chování domácností. [5] Patří zde např. základní potraviny, bydlení, voda, energie, paliva. Spotřební koš sestavuje statistický úřad, revize spotřebního koše a jeho sestavení je dlouhodobý proces, který trvá 2-3 roky. [18] Index spotřebitelských cen vypočteme jako součet jednotlivých položek spotřebního koše násobených cenou sledovaného roku, to celé vydělíme součtem jednotlivých položek násobených cenou základního roku. Druhým explicitním cenovým ukazatelem je *index cen průmyslových výrobců*. Ten zahrnuje ve svém koši asi 3400 položek a měří ceny na prvním stupni výroby. [5] Jak jsme zmínili v kapitole 1.2.1.1, pro vyjádření růstu cen slouží *i implicitní cenový deflátor* (IPD). Ten vyjadřuje poměr mezi nominálním a reálným produktem, pokrývá takto celý výstup, včetně spotřebního zboží, investičních statků a vládních služeb. Jeho hodnota odráží nejen změnu cen, ale i reakci trhu na tyto změny.

1.4.2.2 Typy inflace

Podle faktorů, které mohou ovlivňovat růst cen, je dělení inflace následovné:

- ❖ Zjevná – když je ekonomická nerovnováha spojená s růstem cenové hladiny.
- ❖ Potlačená – růst cen brzděn administrativními opatřeními ze strany státu.
- ❖ Skrytá – není zachycena v oficiálních statistikách, nejsou zaznamenány ceny výrobků a služeb stínové ekonomiky.
- ❖ Očekávaná – domácnosti i podnikatelské subjekty očekávají jistou míru inflace, tato inflace je zabudována do cen výrobních faktorů výrobků a služeb a následně ovlivňuje skutečnou výši inflace.

Podle závažnosti a růstu inflace dělíme formy inflace na:

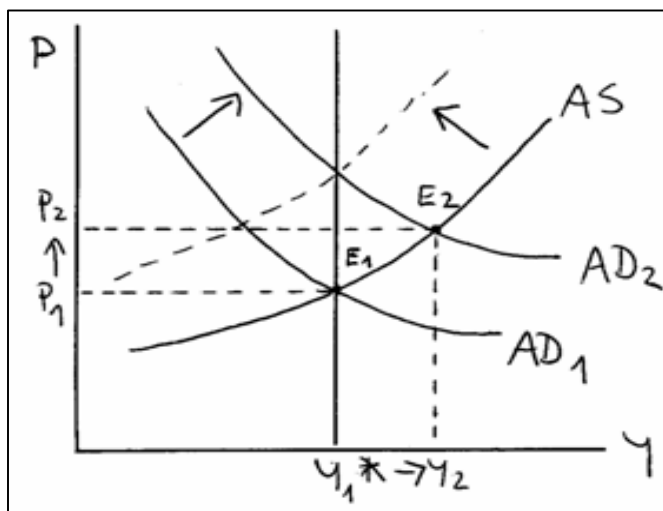
- Mírnou – nominální i reálný produkt roste, tempo růstu cen nepřekračuje tempo růstu výroby.

- Pádívou (cválající) – tempo růstu výroby zaostává za tempem růstu cen, peníze ztrácejí kupní sílu a lidé spíše důvěřují hmotným aktivům než peněžní hotovosti, míra inflace je vyšší než 10%.
- Hyperinflaci – extrémní případ, peníze přestávají plnit svou funkci, zavádí se natu-
rální směna. Příkladem budiž situace v Německu po 1. světové válce, kdy v roce
1923 se ceny zvýšily až bilionkrát.

Podle příčin existují inflace:

- Poptávková

Poptávková inflace (obr. 4) nastává v době, kdy se skutečný produkt blíží k potenciálnímu produktu. Jejimi důvody mohou být rychle rostoucí mzdy, investiční výdaje, levné úvěry, snižování daní a zvyšování státních výdajů.

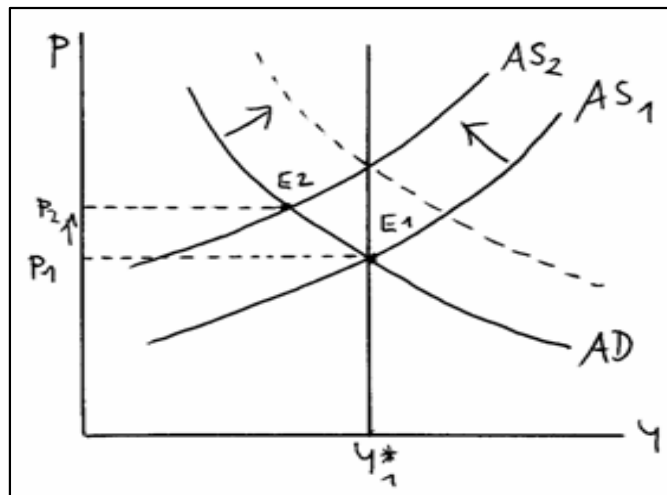

Obrázek 4: Křivka poptávkové inflace [29]

- Nabídková

Při nabídkové (nákladové) inflaci (obr. 5) dochází ke zvyšování cen vstupů, protože skutečný produkt je nižší než potenciální. Příčinami jsou nedokonalá konkurence, mzdy (vyšší mzdy způsobí růst cen výrobků), politické události a rozhodnutí, které mohou ovlivnit ceny dovážených surovin.

[5; s. 126-129]

Obrázek 5: Křivka nabídkové inflace [29]

1.4.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je nejen makroekonomický ukazatel, ale ve větší míře se stává i sociálním problémem. Vzniká při situaci na trhu práce, kdy nabídka práce je nižší než poptávka. Pro makroekonomické účely sledujeme míru nezaměstnanosti. Pro určení míry nezaměstnanosti se musí definovat pojem nezaměstnaný. Jedná se o ekonomicky aktivního obyvatele, který si aktivně hledá práci a je zaevidován na pracovním úřadě. [8; s. 21-23] Udržení či snížení míry nezaměstnanosti je silně závislé na ekonomickém růstu. Neefektivní využití výrobního faktoru práce v době ekonomického poklesu výkonnosti státu přináší ekonomické ztráty. Okunův zákon nám říká, že zvýšení nezaměstnanosti o 1% vede ke snížení produktu o 2%. [5; s. 132]

Na trh práce má vliv také demografický vývoj, který tak ovlivňuje i další ukazatele. Zvýšenou pozornost věnujme stárnutí populace, tj. stavu, kdy úmrtnost převyšuje porodnost. Tento jev probíhá zejména ve vyspělejších zemích, oproti tomu situace např. v Indii a Číně je opačná. Tam se naopak provádí protipopulační politika. Existují tři skupiny obyvatelstva podle produktivity: 0-14 let je předproduktivní věk, 15-64 let jsou obyvatelé v produktivním věku, od 65 let je poproduktivní věk, kdy vzniká nárok na vyplácení starobního důchodu po určitém počtu odpracovaných let. Proces stárnutí populace je spojen s řadou závažných dopadů, které ovlivňují všechny významné sociální a ekonomické charakteristiky. Největší důsledky dopadají pro stranu nabídky trhu práce, na finanční náročnost systému sociální a zdravotní péče, zvyšují se výdaje na starobní a vdovské důchody. V širším pojetí stárnutí populace ovlivňuje úspory, vývoj produktivity práce, vyhlídky po-

tenciálního růstu a životní úrovně, zvyšuje se zátěž na veřejné finance a rozpočty. [1; s. 125-133]

Nezaměstnanost z hlediska přístupu obyvatel a firem rozlišujeme na dobrovolnou a nedobrovolnou. Dobrovolná nezaměstnanost nastává tehdy, kdy lidé dočasně odmítají pracovat nebo se ucházet o danou pozici, protože se jim nezamlouvá z hlediska mzdového ohodnocení nebo jiných podmínek, nebo je nedostatečná vzhledem k jejich vzdělání nebo kvalifikaci. Oproti tomu při nedobrovolné nezaměstnanosti lidé jsou ochotni přijmout dané zaměstnání za dané mzdové sazby, přesto ji však nemohou naleznout, nejsou přijati. Nedobrovolnou nezaměstnanost měříme jako vztah celkového počtu nezaměstnaných k celkovému počtu pracovních sil. Zobrazuje nám to rovnice $u = \frac{U}{U+L}$, kde malé „u“ je míra nezaměstnanosti, velké „U“ je počet nezaměstnaných lidí a velké „L“ je součet zaměstnaných lidí a ostatních osob samostatně výdělečně činných. Jmenovatel „U+L“ je tedy celkový počet ekonomicky aktivního obyvatelstva. [17; s. 52]

Dalším pojmem je fond pracovních sil. Představuje počet práceschopného obyvatelstva v produktivním věku, které ukončilo přípravu na budoucí povolání. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo je tedy podmnožinou fondu pracovních sil, je to ta část fondu pracovních sil, která je zaměstnaná společně s nedobrovolně nezaměstnanými. Když tedy sečteme ekonomicky aktivní obyvatelstvo s dobrovolně nezaměstnanými, dostaneme fond pracovních sil. Ten, kdo byl z práce propuštěn nebo nikdy nepracoval a navíc si nehledá pracovní uplatnění, není zahrnován do ekonomicky aktivního obyvatelstva. Do ekonomicky aktivního obyvatelstva nejsou započítáváni také studenti, děti 0-14 let (předproduktivní věk), lidé v trvalé pracovní neschopnosti (invalidní důchodci atd.) a starobní důchodci. Podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva na fondu pracovních sil tvoří tzv. míru participace. [2; s. 59]

1.4.3.1 Formy nezaměstnanosti

- Frikční nezaměstnanost – přechod zaměstnanců z jednoho zaměstnání do druhého, pro které je potřeba stejná nebo podobná kvalifikace, trvá řádově dny až týdny. Je spjata s běžným fungováním trhu práce, s různými životními změnami (stěhování, narození dítěte), touha po změně firemního prostředí, nová kvalifikace, absolvování školy. Její odstranění by vedlo k negativním důsledkům v podobě snížení výkonnosti ekonomiky.

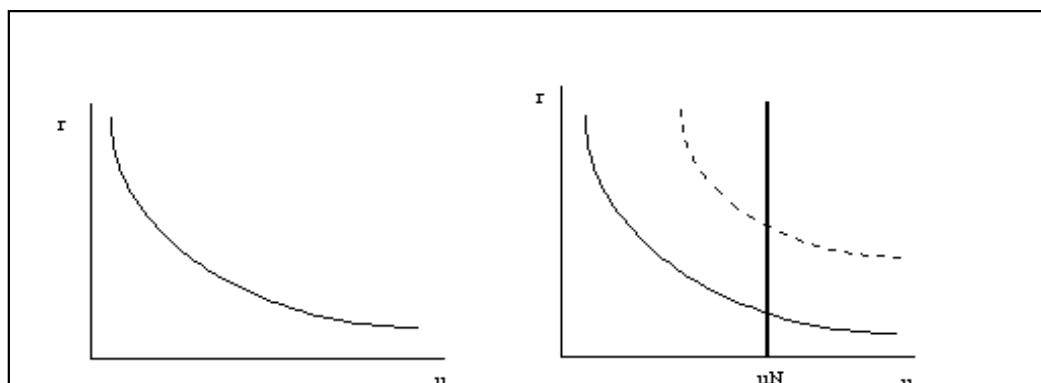
- Cyklická nezaměstnanost – závisí na hospodářských cyklech, v době recese do dovršení sedla hospodářského cyklu se nezaměstnanost zpravidla zvyšuje. Dolehá na nejružnější profese, je dlouhodobá a neřešitelná rekvalifikacemi.
- Strukturální nezaměstnanost – souvisí se zánikem celých odvětví, jsou kladeny odlišné nároky na zaměstnance, je požadována nutná rekvalifikace pracovníků, trvá i několik let. Odvětví se mění zejména díky technickému pokroku. Strukturální nezaměstnanost je částečně řešitelná rekvalifikacemi. Tyto rekvalifikace jsou však náročnější a nákladnější.

[2; s. 60] [5; s. 132]

1.4.3.2 Phillipsova křivka

Vztah mezi inflací a nezaměstnaností nám zobrazuje tzv. Phillipsova křivka. Písmenem „ u “ je označena míra nezaměstnanosti, písmenem „ r “ míra inflace. Tento vztah je empirický (ze zkušenosti odvozený). Mezi mírou inflace a mírou nezaměstnanosti je nepřímá úměra – vyšší míra inflace způsobuje nižší míru nezaměstnanosti. Naproti tomu nižší inflace je vykoupena vyšší mírou nezaměstnanosti. Jinými slovy řečeno, křivka vyjadřuje substituční vztah mezi inflací a nezaměstnaností. Rozlišujeme však krátkodobou a dlouhodobou Phillipsovu křivku (obr. 6).

[2; s. 92-93]

Obrázek 6: Krátkodobá a dlouhodobá Phillipsova křivka [16]

Na obrázku č. 6 vidíme nalevo krátkodobou Phillipsovu křivku. Na ose y je míra nominálních mezd je nahrazena mírou inflace r , osa x zaznamenává míru nezaměstnanosti. Jak píše Kadeřábková (2003): „Nižší míra inflace je spojena s vyšší mírou nezaměstnanosti. Eko-

nomové někdy argumentují tím, že více inflace nebo více peněžního růstu má za následek nižší nezaměstnanost a růst produktu pouze v krátkém období. Ekonomika se nakonec přizpůsobí každé ustavené míře inflace tak, že reálné veličiny nejsou déle závislé na nominálních veličinách. V krátkém období však může dojít k růstu zaměstnanosti a produktu. Na ekonomech, resp. politicích závisí, zda „zlo“ inflace vymění za „dobro“ vyšší zaměstnanosti, anebo zda „zlo“ nezaměstnanosti vyváží cenovou stabilitou.“ [6; s.178]

Vpravo se nachází dlouhodobá Phillipsova křivka. Znamená to, že v dlouhodobém časovém horizontu neexistuje substituce mezi inflací a nezaměstnaností, křivku lze zobrazit jako vertikálu na úrovni přirozené míry nezaměstnanosti (uN). Přirozená míra nezaměstnanosti je taková míra, při níž inflace nevykazuje tendenci ke zvyšování, ani ke snižování. Představuje maximální možnou dlouhodobě udržitelnou míru zaměstnanosti, navíc odpovídá potenciálnímu produktu země (produkt při plné zaměstnanosti, tj. přirozené míře nezaměstnanosti). Při snaze zvyšovat inflaci za účelem snižování nezaměstnanosti se po určité době nezaměstnanost jinými vlivy vrátí na určitou hodnotu a inflace zůstane stejná, proto by se nemělo jít pod přirozenou míru nezaměstnanosti. Ekonomie je odhadována v rozmezí 4-6%. [2; s. 60] [5; s. 132-133] [6; s. 181-182]

1.4.4 Platební bilance

Ukazatel platební bilance nám vyjadřuje všechny ekonomické transakce, které všechny subjekty ekonomiky daného státu vykonaly se zahraničím. Zahrnuje v sobě pohyb inkas a úhrad, pohledávky a závazky, také věcný pohyb výrobků a služeb. Za jednotlivé položky platební bilance je vyjádřeno jejich konečné saldo (výsledný peněžní rozdíl mezi tím, co bylo vyvozeno a tím, co bylo dovezeno).

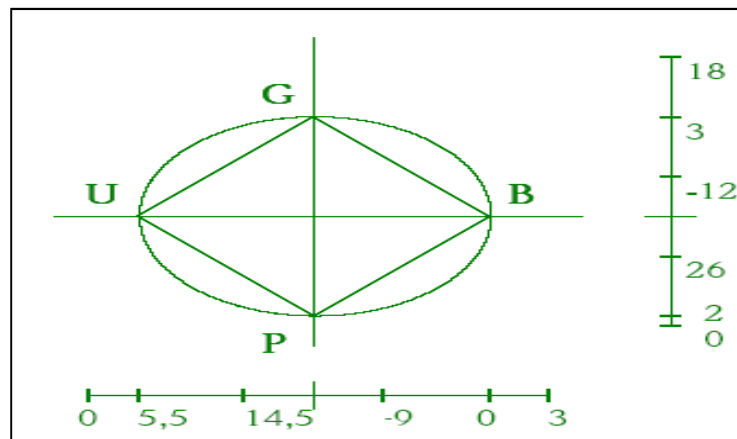
Souhrny položek platební bilance jsou vyjádřeny jako účty platební bilance. Těmito účty jsou:

- 1) běžný účet – ten je pro nás nejpodstatnější, podíl salda běžného účtu platební bilance na HDP je důležitý ukazatel pro vyjádření tzv. magického čtyřúhelníku výkonnosti ekonomiky. Běžný účet v sobě zahrnuje:
  - vývoz a dovoz výrobků a služeb, výdaje a příjmy z turistického ruchu, čisté příjmy ze zahraničního kapitálu (úroky, dividendy, zisky)
  - účet jednostranných převodů (transferových plateb), kde patří zejména dary, reparace, honoráře, penze, mzdy

- 2) kapitálový účet – zahrnuje vývoz a dovoz krátkodobého a dlouhodobého zahraničního kapitálu (bankovní a obchodní úvěry, nákup a prodej akcií, obligací a jiných cenných papírů)
- 3) statistická diskrepance – vzniká v důsledku nejednotných informací o mezinárodních transakcích, patří zde různé odchylky, chyby a omyly
- 4) měnový účet – vyjadřuje změnu devizových rezerv (včetně zlata, zvláštních práv čerpání apod.), vzniká jako kumulativní saldo 3 předchozích položek s opačným znaménkem. [8; s. 24-25]

1.5 Magický čtyřúhelník

Hlavní 4 makroekonomické ukazatele, které jsme si ukázali v předchozí části, se společně zanášejí do tzv. magického čtyřúhelníku (obr. 7). Ten zobrazuje celkové fungování ekonomiky daného státu. Na každou ze 4 os se nanáší hodnota jednotlivých ukazatelů, které jsme popsali v předchozích kapitolách – jsou to tedy tempo růstu HDP, míra nezaměstnanosti, podíl salda obchodní bilance na HDP a míra inflace. Ideální magický čtyřúhelník má tvar diamantu (v případě vyváženosti ukazatelů). Magický čtyřúhelník graficky zaznamenává skutečné hodnoty a snaží se o zachycení úspěšnosti stabilizační makroekonomické politiky státu. Vypovídá o úspěšnosti dosahování stabilizačních cílů.

Obrázek 7: Vzor magického čtyřúhelníku [5]

Na obrázku č. 7 vidíme, jak jsou jednotlivé ukazatele zanášeny na osy magického čtyřúhelníku. Jednotlivé osy obsahují údaje o dosahovaných hodnotách v průběhu daného časového období. Bod B představuje podíl salda běžného účtu platební bilance na HDP, nebo také vyrovnanost běžného účtu platební bilance či vnější rovnováha. V bodu označeném G vidíme tempo růstu HDP oproti minulému období (reálný produkt). Bodem P za-

chytáváme míru inflace. Bod U je míra nezaměstnanosti. Obrácené hodnoty jsou na osách u inflace a nezaměstnanosti, jelikož u těchto ukazatelů je pro stát lepší nižší míra. Platí, že čím větší plocha a čím dále jsou vrcholy magického čtyřúhelníku od průsečíku os, tím lépe funguje hospodářská politika státu. Ideální hodnoty, o které by vláda svou stabilizační politikou měla usilovat, jsou následující:

- Stabilní tempo růstu HDP (G) = 3%
- Vyrovnanost běžného účtu platební bilance (B) = 0%
- Minimální míra inflace (P) = 2%
- Optimální míra nezaměstnanosti (U) = 5,5%

Je ale zřejmé, že hodnoty jsou ideální, tj. vlády se jim mají přibližovat, dosáhnout všech 4 hodnot najednou je prakticky nemožné, viz. Phillipsova křivka, kdy existuje substituční efekt mezi inflací a nezaměstnaností. Vláda se teda snaží o co největší soulad mezi těmito hodnotami, zaměřuje se na jednotlivé ukazatele. Zlepšení jednoho ukazatele může vést ke zhoršení jiného, např. snižování vládních výdajů napomáhá cenové stabilitě, ale také vede ke snižování produktu a k zvyšování nezaměstnanosti. Vláda tedy musí volit priority a pak následně podle nich postupovat. [5; s. 41-42] [8; s. 133-134]

1.6 Přímé zahraniční investice

Přímé zahraniční investice (PZI, nebo podle anglické zkratky FDI) vyjadřují přímou účast zahraničních investorů v domácích podnicích. Jsou průvodním znakem globalizace ekonomických aktivit v 90. letech 20. Století i na začátku 21. Století. Jsou realizovány především velkými nadnárodními korporacemi. Přílivy PZI jsou považovány za příznivé, očekává se od nich vznik nových pracovních příležitostí, otevřený přístup na mezinárodní trhy, přenos vyspělejších technologií a zavádění efektivnějších výrobních postupů. Příznivé vlivy jsou silnější v případě hlubší provázanosti s hostitelskou ekonomikou, např. prostřednictvím vazeb s domácími dodavateli. Nepříznivý vliv vzniká tehdy, pokud se investor izoluje od zbytku ekonomiky, vytváří se tzv. duální struktura, zahraniční subjekty jsou povětšinou výkonnější a vyspělejší, domácí firmy jsou v konkurenčním boji v nevýhodě.

Motivace zahraničních investorů pro PZI do různých ekonomik se liší, zejména je tu snaha co nejvíce využít specifickou kvalitu výrobních faktorů jiné země (surovinová základna apod.), u méně vyspělých zemí jsou motivací nižší výrobní náklady. Problémem pro investory může být zvýšená dovozní náročnost v důsledku nedostatečné dostupnosti

vstupů, zvýšené výdaje při zavádění nových technologií a pracovních postupů. Nevýhodou pro země přijímající PZI může být repatriace (tj. vrácení zpět) výnosů do země mateřské firmy, vzniká tak záporná položka běžného účtu platební bilance. Přes to všechno se státy snaží nalákat investory formou investičních pobídek, daňových prázdnin a jiných výhod.

Přímé zahraniční investice dělíme podle 4 základních hledisek:

- Míra kontroly zahraničního vlastníka – podle tohoto hlediska rozdělujeme na podniky s menšinovým podílem (10-50%) a pod zahraniční kontrolou (nad 50% v rukou zahraniční korporace, nebo kontrolní většinový podíl)
- Motiv vstupu – podle toho, co investor vyhledává – buď trhy (růst podílu na trhu), faktory (snižování nákladů) nebo aktiva (patenty, obchodní značky)
- Způsob vstupu – zde patří investice na zelené louce (tzv. greenfield, budují se nová aktiva), investice na hnědé louce (tzv. brownfield, restrukturalizace existujícího podniku), fúze a akvizice (ovládnutí existujícího podniku, sloučení)
- Specializace mateřské firmy – rozlišujeme vertikální a horizontální PZI. Při vertikálních jsou v jednotlivých pobočkách různé fáze výrobního procesu (např. různé meziprodukty pro konečný výsledný produkt), při horizontálních PZI jsou fáze produkčního řetězce v jednotlivých pobočkách podobné

Rozlišení PZI nám ukazuje, jak jednotlivé investiční subjekty vstupují do ekonomik jiných států, jaký mají vliv, co je motivuje, jakým způsobem vstupují a na co se specializují. Motivy vstupů mohou být i kombinované (investoři mohou vyhledávat všechny typy motivů zároveň). [3; s. 12-14]

Rozhodování o umístění PZI závisí na mnoho faktorech, mezi nejdůležitější patří politické a právní prostředí, které ochrání investice a zaručí svobodu podnikání. Ekonomickými faktory rozumíme například velikost trhu, úroveň důchodu na obyvatele, přístup k regionálním a globálním trhům, specifické spotřebitelské preference nebo. [1; s. 101-103] Jinými faktory mohou být třeba celková infrastruktura, vzdělanost obyvatelstva, dostatek kvalifikovaných pracovních sil (bez nutnosti rekvalifikace, která zvyšuje náklady), rating země u zahraničních ratingových agentur. Investoři si povětšinou vybírají země na středním stupni technologického žebříčku, velmi málo vyspělé země nejsou příliš atraktivní.

1.6.1 Podniky s PZI na trhu práce

Jak bylo řečeno, PZI mají přinést pozitivní efekt v podobě nových pracovních míst, růst zaměstnanosti v podnicích se zahraniční kontrolou vypovídá ovšem velmi málo o dopadech přílivu PZI na zaměstnanost v domácí ekonomice. Rozhodující je schopnost ekonomiky se adaptovat na strukturální změny, které sebou PZI přinášejí. Jako příklad uvedeme situaci, kdy zahraniční podnik vytlačí nekonkurenceschopný domácí podnik, produktivita práce vzroste, jestliže ale poptávka po práci u zahraničního podniku klesne, ekonomická úroveň (HDP na obyvatele) může klesnout a nezaměstnanost se zvýší. Pro hodnocení dopadů PZI na vývoj nezaměstnanosti je třeba brát v potaz komplexní dopady vyjádřené ukazatelem čistého přírůstku zaměstnanosti v celé ekonomice. [3; s. 59]

1.6.2 Investiční pobídky

Investiční pobídky jsou jedním z nejvíce diskutovaných opatření k získávání PZI. Stát se snaží nalákat investory prostřednictvím různých výhod. V podstatě ale v určitých ohledech dochází k tržnímu a vládnímu selhání, jelikož ne vždy pobídka přinese očekávaný efekt (např. firma se po uplynutí daňových prázdnin odstěhuje do jiné lokality). Pobídky a dotace též nelze poskytovat všem podnikům v daném odvětví, ale jen těm investicím, u kterých se očekává větší růst pozitivních externalit, užitek by měl být vyšší, než vložené státní výdaje. Může taky docházet k podpoře takových investic, které by za jinak stejných podmínek byly nerentabilní. Na druhou stranu je tu hrozba, že pokud stát nebude posilovat svoji konkurenční pozici v boji o PZI s ostatními státy, ztratí na atraktivnosti a ratingu. Vlády tak musí řešit dilema a je na jejich citlivém posouzení, jak postupovat v případě přímých zahraničních investic. [3; s. 133-134]

1.7 Směnné kurzy národní měny

Kurzy národní měny vůči ostatním měnám ovlivňují dovozní a vývozní schopnosti podnikatelských subjektů. Měnový kurz je poměr domácí měny k zahraniční měně. Vyjadřuje rozdíly v ceně statků mezi dvěma danými zeměmi. Měna označuje peněžní soustavu, která je používána a zákonně upravena na území určitého státu. Předmětem jejího uspořádání je stanovení peněžní jednotky (název, označení), její forma v peněžním oběhu (mince, bankovky), způsoby emise peněz a orgány za to zodpovědné, zásady a pravidla regulace peněžního oběhu a konečně také vztah základní peněžní jednotky k měnovým jednotkám jiných zemí. [12; s. 40-41] Měnový kurz je cenou peněz na mezinárodních trzích. Na me-

zinárodních trzích rozlišujeme valuty a devizy. Valuty jsou hotovostní peníze v cizí měně, devizy jsou pohledávky v cizí měně splatné. Změny poptávky po dané měně vedou ke změnám kurzu měny. V tomto případě rozlišujeme apreciaci a depreciaci. Apreciace znamená zhodnocení měny (zlepšení kurzu), jde o změnu, která může nastat jen vůči jedné další měně, nemusí být dlouhodobá. Depreciace znamená pravý opak, pokles kurzu, také může být pouze vůči jedné měně bez dlouhodobého efektu. Jiným případem je devalvace a revalvace. Oproti apreciaci (depreciaci) se jedná o jednorázovou změnu vůči všem měnám, obvykle po intervenci centrální banky [5; s. 85-88]

Mezi faktory působící na výši měnového kurzu řadíme zejména:

- Vývoj zahraničního obchodu – když např. poroste export českých výrobků do EU, poroste i poptávka po české koruně, která je potřebná k platbám pro importéry českého zboží. Taktéž turistický ruch zvyšuje poptávku po domácí měně. Naopak dovoz zboží ze zahraničí na úkor vývozu povede k depreciaci měny.
- Vývoj reálných úrokových sazeb – cenné papíry jednoho státu jsou rozdílně úročeny oproti cenným papírům jiných států. Investoři budou chtít výhodněji úročené cenné papíry, což povede k apreciaci měny, ve které tyto cenné papíry jsou vedeny.
- Stav platební bilance – předchozí 2 faktory se podepisují na vývoji platební bilance, čili i celkový stav platební bilance má vliv na vývoj kurzu měny, při přebytku dochází k apreciaci, při schodku dochází k poklesu kurzu
- Inflační zhodnocení – rychlejší inflace než v ostatních zemích vede k depreciaci měny
- Mezi ostatní faktory mohou patřit PZI (kapitola 1.5), zásahy státu (intervence), spekulace na měnových trzích, politická a ekonomická situace (stabilita vlády, různé zprávy o vývoji ekonomiky) [5; s. 88-89] [8; s. 44-45] [17; s. 75-76]

1.7.1 Určení měnového kurzu

Z hlediska určení měnového kurzu rozlišujeme tyto systémy:

- Zlatý standard – již se nepoužívá, kurzy podle fixního množství zlata, podle zlatých rezerv si každá země razila mince se státním znakem

- Pevné měnové kurzy – pomocí státních intervencí, revalvací a devalvací, měny mohou fluktuovat jen v daném rozmezí, fixace na určitou měnu (např. americký dolar, euro), dnes v řadě rozvojových zemí
- Pružné měnové kurzy – podle nabídky a poptávky, dále se dělí na:
  - Volný měnový kurz – volné obchodování na trhu zaručí rovnováhu mezi poptávkou a nabídkou
  - Řízený kurz – stát intervenuje do volného obchodování nákupem prodejem zahraničních měn (dnes nejčastější systém) [2; s. 167-175]

Zvláštní určování kurzu je podle parity kupní síly. Parita kupní síly vyjadřuje objem statků a služeb, které lze za stejné množství dvou měn koupit. Lze ji vyjádřit vzorcem:

$$R = (\sum p_A \times Q) / (\sum p_B \times Q)$$

R znamená kurz podle této parity kupní síly, p_A je cena zboží v jedné zemi, p_B cena v druhé zemi a Q je množství kalkulovaného zboží. Údaj parity kupní síly vypovídá i o skutečné životní úrovni v dané zemi, proto podle tohoto výpočtu je tento kurz přirozeným kurzem, ke kterému by mělo být směřováno na měnovém trhu (základní měřítko pro cílení kurzu na určitou úroveň). [5; s. 91] [8; s. 45]

2 HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA STÁTU

Hospodářská politika státu ovlivňuje ukazatele ekonomického makroprostředí. Je to souhrn všech možných nástrojů, cílů, opatření a rozhodnutí ve všech oblastech ekonomiky. Hlavním vykonavatelem hospodářské politiky je stát, prostřednictvím vlády, parlamentu, ministerstev a jiných výzkumných a odborných organizací. Jistá doporučení a nařízení ohledně hospodářské politiky vydávají i mezinárodní organizace (OECD, OSN atd.) a jiné nadnárodní orgány (regionální integrační seskupení). Základními cíli jsou zvýšení efektivity alokace výrobních faktorů tržního mechanismu (protimonopolní regulace), ovlivňování rozdělení důchodů a stabilní rozvoj národního hospodářství. V rámci makroekonomické stabilizační politiky se stát snaží o hlavní dva cíle: cenovou stabilitu a o udržení přirozené míry nezaměstnanosti. [8; s. 87-89] Používá k tomu základní dva nástroje: monetární a fiskální politiku.

2.1 Monetární politika

Monetární politika slouží ke kontrole množství peněz v ekonomice a také k regulaci tržní ekonomiky formou regulace úrokových sazeb. Pro správné fungování této politiky je nutné splnit několik podmínek: je třeba, aby tržní mechanismus byl rozvinutý, funkční peněžní oběh a trh peněz, musí existovat úvěrový systém a trh kapitálu a státní orgány musí mít na tyto trhy přístup. Základními funkcemi monetární politiky je udržování cenové stability a proticyklická regulace (zmírnění dopadů hospodářského cyklu, v době recese podpořit růst zvýšením oběhu peněz a v době expanze tento růst naopak zbrzdit). [5; s. 165] Ohledně aspektů úspěšnosti prováděné monetární politiky píše Slaný (2009): „*Jedním z nejdůležitějších aspektů pro úspěšné provádění monetární politiky a dosažení jejich cílů je podle obecného konsenzu nezávislost a kredibilita (důvěryhodnost, spolehlivost) centrální banky. Důvodem je, že kredibilita má značný vliv na očekávání ekonomických subjektů a je tudíž determinantem důvěry ekonomických subjektů ve schopnost banky dosáhnout svého cíle. Většina centrálních bank má svůj cíl, popřípadě cíle, stanoven zákonem. Je tomu tak proto, že průhledná a předvídatelná politika centrální banky vytváří vhodné prostředí pro ekonomický růst a usnadňuje rozhodování ekonomických subjektů o alokaci zdrojů. Často analyzovaným tématem v oblasti monetární politiky je vazba mezi mírou inflace a ekonomickým růstem. Řada empirických studií potvrzuje, že inflace převyšující prahovou hodnotu má prokazatelný negativní účinek na investice a ekonomický růst, zatímco inflace pod touto hodnotou nikoliv.*“ [10; s. 88] Čili nezávislost centrální banky na vládě, politických

strukturách a jiných zájmových skupinách je důležitá pro správné provádění monetární politiky.

Monetární politika se tedy uskutečňuje se prostřednictvím bankovní soustavy, kterou tvoří u nás dvoustupňové bankovníctví:

- Centrální banka – banka pro ostatní banky, emise peněz, bankovní dohled, realizace monetární politiky, správa devizových rezerv, u nás ČNB (Česká národní banka)
- Obchodní (komerční banky) – přijímají vklady od centrální banky a taky si od ní půjčují za diskontní sazby, následně poskytují úvěry podnikatelským subjektům a obyvatelům, od kterých také přijímají vklady

2.1.1 Nástroje monetární politiky

Do nástrojů monetární politiky řadíme přímé a nepřímé nástroje. Přímé nástroje představují zásah centrální banky do soukromého podnikání komerčních bank, regulace investičních a spotřebních úvěrů, stanovování úvěrových stropů, měsíční zprávy o úvěrech, tyto nástroje jsou nepopulární mezi komerčními bankami, z důvodu zasahování státu nejsou považovány za příliš tržní.

Mnohem rozšířenější jsou nepřímé nástroje, které také používá centrální banka. Patří sem:

- Operace na volném trhu
- Povinné minimální rezervy
- Diskontní úroková sazba

Operacemi na volném trhu rozumíme nákup či prodej státních cenných papírů a obligací, čímž se reguluje množství peněz v ekonomice. Dojde-li k prodeji státních cenných papírů, sníží se tak inflační tlaky, protože se sníží množství peněz na trhu. Dalším projevem prodeje je zvýšená úroková míra, což vede ke zdražování úvěrů, to je samo o sobě protiinflační opatření, omezují se výdaje a investice, může stoupat nezaměstnanost. Je to jedna z forem restriktivní monetární politiky. Získané peněžní prostředky prodejem cenných papírů ovšem nejsou staženy z trhu bez účelu, slouží k uhrazení výdajů státních orgánů, což se projeví ve výdajové stránce státního rozpočtu. U operací na volném trhu takto můžeme vidět návaznost na fiskální politiku. Opakem této restriktivní politiky je expanzivní politika prováděná nákupem cenných papírů, zvyšuje množství peněz v ekonomice. Po tomto kroku klesají úrokové míry, zvyšuje se nabídka peněz na trhu, investiční činnost zažívá rozši-

řování, zaměstnanost se zvyšuje, roste agregátní poptávka i produkt. Toto opatření směřuje k oživení ekonomiky, je vhodné zvláště v době recese. „Rozproudit“ ekonomiku může centrální banka také emisí nových peněz (bankovek a mincí) do oběhu. [2; s. 113-114] [8; s. 96-97]

Povinné minimální rezervy zavazují obchodní banky k uložení části svých vkladů bezúročně u centrální banky. Tato část je určena procentuálním podílem z celkových depozit (vkladů) obchodní banky. Míra rezerv bývá stanovena selektivně: čím jsou depozita likvidnější, tím vyšší částku aktiv vyžaduje centrální banka blokovat v rezervách. Výše povinných minimálních rezerv je nepřímo úměrná k objemu nabídky peněz (zvýší-li se sazba dvojnásobně, tak zároveň dvojnásobně poklesne peněžní multiplikátor nabídky peněz, který se rovná obrácené hodnotě povinných minimální rezerv). [2; s. 116-117] [8; s. 96]

Diskontní sazba je vyžadována centrální bankou za úvěr poskytnutý obchodním bankám. Růst diskontní sazby vyvolá protiinflační efekt, kdežto snížení diskontní sazby podpoří růst peněz v ekonomice, banky si budou více půjčovat od centrální banky a následně půjčí ostatním subjektům v ekonomice (podnikům, obyvatelům) za výhodné úrokové sazby. Vysoké úrokové sazby skýtaly jistá nebezpečí, zvláště v době ekonomické transformace v ČR jak píše Klvačová (2008): *„Vysoké úrokové sazby, za něž domácí banky poskytovaly úvěry domácím podnikům a podnikatelům, půjčující jim drahý spekulativní kapitál, zahna-ly domácí subjekty i banky samotné do hluboké zadluženosti. Jestliže se politika drahých peněz pro nové domácí vlastníky z hlediska restrukturalizace jevila jako kontraproduktivní, po téměř 14 letech od ekonomické transformace se ukazuje, že z hlediska přímých zahraničních investorů byla velmi promyšlená. Ti posléze přejímali a dosud přejímají podniky privatizované původně do rukou domácích nabyvatelů jeden za druhým za symbolické ceny, zatímco dluhy stát převáděl a převádí na zvláště k tomuto účelu vytvořené instituce – tedy na své vlastní občany.“* [7; s. 29] Čili příliš vysoké sazby zvýhodňovaly majetnější zahraniční investory.

2.2 Fiskální politika

Fiskální politika zahrnuje v sobě vše, co se týká státního rozpočtu a rozpočtových výdajů vlády. Státní rozpočet je součástí veřejného rozpočtu, jehož dalšími součástmi jsou rozpočty územně správních celků (krajů) a rozpočty konkrétních měst a obcí. Státní rozpočet je centralizovaný peněžní fond, který zahrnuje očekávané příjmy a plánované výdaje.

Schvaluje ho zastupitelský sbor (parlament) na základě návrhu vlády. Základním zdrojem příjmů jsou daně, což jsou povinné platby, kterou jako obyvatelé, tak podnikatelské subjekty odvádějí ve stanované výši a lhůtě dané daňovými zákony. Jinými příjmy jsou z poskytování služeb, ze zisků státních podniků, z prodeje státních cenných papírů či jiných aktiv. Rozpočet může dosahovat přebytku nebo deficitu, v současné době státní rozpočty jsou povětšinou deficitní, je snaha o maximální využití peněžních prostředků (podpora ekonomiky, investice, budování infrastruktury, sociální a zdravotní výdaje). Vzniká však státní dluh, který musí stát splácet a navíc platit z něj úroky. Proto by zadlužení nemělo přesahovat určitou míru. Snížení rozpočtového deficitu navíc nevede k trvalému poklesu produktu, po skončení přizpůsobovacího procesu se HDP navrácí na původní úroveň, klesá cenová hladina a úroková míra, vládní výdaje jsou nižší, čímž se zvyšuje další složka HDP – investice díky nižší úrokové míře stoupají. Snížením deficitu stát také dává najevo úmysl provádět reformy a „ozdravit“ veřejné finance, čímž se zvyšuje důvěryhodnost státní ekonomiky. [2; s. 127-128] [5; s. 151] [17; s. 49]

Konkurenceschopnost může být ovlivněna také výdajovou stranou veřejných rozpočtů. Vládní výdaje totiž jsou příjmem soukromých subjektů (vládní zakázky). Vládní výdaje pak zvyšují produktivitu soukromých investic. Mezi výdaje s pozitivním vlivem na produktivitu lze počítat především výdaje na infrastrukturu. Jako pozitivní jsou také vnímány vládní výdaje do rozvoje lidského kapitálu, především výdaje na školství a zdravotnictví. Nárůst těchto výdajů svědčí o zvyšující se kvalitě života a posunu směrem k ekonomice založené na znalostech. Kapitálovou zásobu ekonomiky však může ovlivnit nejen objem a struktura daní a jejich použití, ale i případný nesoulad mezi příjmovou a výdajovou stranou rozpočtů. V případě deficitu veřejných rozpočtů si vláda na úhradu výdajů půjčuje na finančním trhu. Tím ale vytváří poptávku po úvěrech a vytváří tlak na růst úrokové míry. [13; s. 27]

Fiskální politika si klade podobné cíle jako monetární politika, čili:

- Tlumení výkyvů hospodářského cyklu
- Podpora ekonomického růstu
- Podpora zaměstnanosti
- Udržování míry inflace na nízkých hodnotách

2.2.1 Nástroje fiskální politiky

K ovlivňování fiskální politiky, příjmů a výdajů státního rozpočtu patří zejména:

- Záměrná (diskrétní) opatření
- Vestavěné stabilizátory

K záměrným opatřením patří jednorázová rozhodnutí státních orgánů (zvláště vlády a parlamentu). Rozhodují o změnách daňových sazeb, projednávají daňové zákony, určují strukturu a výši jednotlivých položek státního rozpočtu. Tyto změny vyvolávají kýžené efekty na růst produktu, zaměstnanost a cenovou hladinu díky změnám státních výdajů (vyšší výdaje-> vyšší cenová hladina a zaměstnanost, vyšší produkt a naopak) a daňových sazeb (vyšší daně demotivují podniky a zaměstnance, stát však má vyšší příjmy a může více investovat).

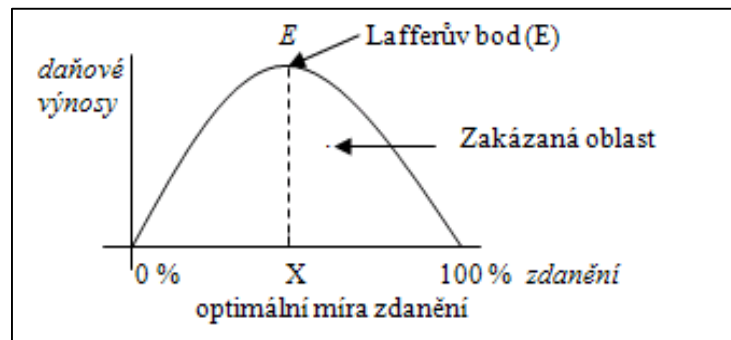
Vestavěnými stabilizátory rozumíme opatření, která po svém zavedení působí automaticky a nepotřebují další rozhodnutí. Zavádí se kvůli efektivnímu využití výrobních faktorů, aby se reálný produkt nevychyloval od potenciálního. Patří sem:

- ❖ Progresivní daň z příjmu
- ❖ Pojištění v nezaměstnanosti
- ❖ Státní výkup zemědělských přebytků
- ❖ Subvence k cenám zemědělské produkce

Fungují tak, že při dobrém hospodářském růstu jde větší část příjmů do státního rozpočtu, kdežto v době hospodářských recesí jsou tyto příjmy nižší a subjekty (podnikatelé, zaměstnanci) mají vyšší příjmy k udržení agregátní poptávky (vyrovnávání kolísání způsobených účinky hospodářského cyklu na ekonomiku). Progresivní daň z příjmu znamená, že procento z příjmu odvedeného státu na dani roste rychleji než příjem. V době růstu rostou příjmy obyvatelstva i podniků, roste i příjem z daní. Jakmile nastane recese, snižují se lidem platy a podnikům zisky a platí menší daně, agregátní poptávka klesá pomaleji. Vyplývá z toho, že růst agregátní poptávky není tak vysoký v době hospodářského růstu, ale v době recese je propad poptávky o to nižší. Podobně je na tom i pojištění v nezaměstnanosti. Pojištění zaměstnanci platí ze svých platů odvody, které v případě nezaměstnanosti v době recese dostávají v podobě dávek (podpory v nezaměstnanosti.) [2; s. 128-129] [8; s. 108-110]

Lafferova křivka (obr. 8) nám zobrazuje vztah mezi daňovou sazbou a výnosy z daní. Je zřejmé, že pro každý stát je jiná, obyvatelé vzhledem ke svým příjmům mají rozdílné názory na daně. Lze z ní však vyčíst, že příliš nízké zdanění vede k příliš malým ziskům státního rozpočtu (ten pak může být velmi deficitní), naopak příliš vysoké zdanění demoti-

vuje obyvatele a firmy ve své činnosti, takže výnos klesá. Křivka zobrazuje jako bod, kdy dochází k nejvyšším výnosům, daňovou sazbu 50%. To ale ve většině dnešních ekonomik je stále příliš velké, tak se nachází o něco níže. Nedoporučuje se však jít nad zmíněných 50%.

Obrázek 8: Lafferova křivka [16]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ANALÝZA VLIVU EKONOMICKÉHO MAKROPROSTŘEDÍ NA VYBRANÉ PODNIKATELSKÉ SUBJEKTY

V praktické části mé práce se zaměřím na aplikaci poznatků z teoretické části. Nejprve analyzuji vývoj ukazatelů ekonomického makroprostředí a důvody jejich změn v průběhu let 2004-2010, zejména pak průběh „krizových“ let 2008-2010. V druhé části provedu analýzu výsledku dotazníkového šetření, kde bylo dotázáno několik českých firem ohledně otázek ekonomického makroprostředí.

3.1 Profil České republiky

Česká republika je země ležící ve střední Evropě. Její rozloha je 78 867 km², má přibližně 10,5 milionu obyvatel, hustota obyvatelstva je tedy 133 obyvatel/km². Hlavním městem je Praha (1,2 milionu obyvatel), která je politickým i ekonomickým centrem země. Územně se Česká republika dělí na 14 samosprávných krajů. Státním zřízením je parlamentní republika, zákonodárná moc je prováděna pomocí parlamentu, který se dělí na 2 komory (poslanecká sněmovna a senát, který schvaluje zákony, které nakonec podepisuje hlava státu). Hlavou státu je prezident, výkonnou moc má premiér (předseda vlády) a vláda sestávající se z ministrů (v současné době 14), pod které patří ministerstva daných rezortů (finance, vnitro, práce a sociální věci atd.). V současné době se vláda skládá ze středo-pravicových stran (praviceová politika ctí zásadu minimálních státních zásahů a podporuje volnost trhu), jedním z významných bodů programu je penzijní reforma.

Po roce 1989 (po pádu tzv. „železné opony“) se česká ekonomika vrhla na dráhu ekonomické transformace a evropské integrace. Symbolem 90. let byla privatizace státních podniků a přechod z centrálního plánování na sociálně-tržní systém. Na základě podobnosti historického vývoje vytvořila ČR spolu se Slovenskem, Maďarskem a Polskem tzv. „Vi-segrádskou čtyřku“ v roce 1991, kde se země dohodly na spolupráci, jejímž cílem bylo přistoupení k Evropskému společenství. V roce 1995 vstoupila ČR do OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj v Evropě), rokem 2004 vyvrcholila jednání o přístupu k EU (Evropské unii), stali jsme s 10 dalšími, zejména bývalými zeměmi tzv. „východního bloku“, součástí EU.

3.2 Vývoj HDP v ČR

HDP se v České republice v letech 2004-2010 vyvíjelo cyklicky, tj. podle hospodářského cyklu, v období expanze HDP rostl rychleji, tempo dosáhlo vrcholu v roce 2006 (tab. 1). V tabulce jednoznačně vyčteme, že tempo růstu hrubého domácího produktu po roce 2006 začalo klesat, v roce 2009 klesl i celkový produkt, domácí podniky byly ovlivněny probíhající hospodářskou krizí, která vrcholila v roce 2008. U nás se tedy nejvíce projevila v roce 2009, kdy po několika letech růstu se dostalo tempo růstu HDP do záporných hodnot. HDP České republiky v reálném vyjádření rostl v letech 2006 a 2007 (+6,8 %, resp. +6,1 %). Následný ekonomický pokles v ČR (-4,1 % v roce 2009) ukázal, že dopad krize na ekonomiku ČR byl tvrdší, protože propadu předcházely vysoké předchozí růsty jejího HDP.

Tabulka 1: Vývoj a meziroční tempo růstu HDP v letech 2004-2010 [29]

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP v b. c. [mld. Kč]	2814,8	2983,9	3222,4	3535,5	3689,0	3628,1	3707,9
Reálné tempo růstu [%]	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,1	2,2

Rok 2006 představoval vrchol v tehdejší růstové fázi ekonomiky, přičemž z hlediska vnějších vztahů působily negativně na vývoj hrubého domácího důchodu směnné relace. Rok 2007 patřil z hlediska souhrnných národohospodářských výsledků ještě k období poměrně silného ekonomického růstu, i když zejména v jeho druhé polovině již došlo ke zpomalení tempa přírůstu HDP. Na zahraničních trzích byla vysoce zhodnocena národní práce, což vedlo ke značnému zrychlení růstu hrubého domácího důchodu. Růst HDP v roce 2008 ztratil na dynamice a vzrostl pouze o 3,2 % a proti předchozímu roku se tak snížil o méně než polovinu. Tato skutečnost byla důsledkem nepříznivých vnitřních i vnějších faktorů, poklesu tuzemských i zahraničních zakázek, resp. nedostatečného odbytu výrobků na vnitřním i vnějším trhu. Ten samý faktor ovlivňoval dění i v roce 2009. [23]

Z firem, které se podílejí na růstu HDP, je třeba připomenout zejména automobilku Škoda, která patří dlouhodobě k tahounům české ekonomiky. Jinými podniky významně tvořící HDP, tj. podniky, které mají dlouhodobě nejvyšší tržby a patří ke špičce i co se týče

celkových aktiv a celkového počtu zaměstnanců, jsou například energetické společnosti ČEZ, RWE Transgas, E.ON a OKD, telekomunikační Telefonica O2 a T-Mobile, další automobilka Toyota Peugeot Citroen, zemědělsko-chemický koncern Agrofert, petrochemické Unipetrol, ČEPRO, ENI a Shell, výrobce elektroniky a informační systémů Foxconn, sítě maloobchodů a velkoobchodů AHOLD, Tesco, Kaufland a MAKRO, z bank např. ČSOB a Komerční banka.

3.3 Vývoj nezaměstnanosti v ČR

Nezaměstnanost se počítá dvojím způsobem. Obecná míra nezaměstnanosti je počítána jako podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde číselník i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení (Eurostatu a Mezinárodní organizace práce ILO). Jedná se o odhady z výběrového šetření pracovních sil. Předmětem šetření jsou všechny osoby obvykle bydlící v soukromých domácnostech. Šetření se nevztahuje na osoby bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních. Z toho důvodu jsou údaje za určité skupiny obyvatelstva, zejména za cizí státní příslušníky žijící a pracující na území republiky, k dispozici v omezené míře.

Míra registrované nezaměstnanosti se počítá tak, že v čitateli je počet tzv. dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání (vč. občanů ČR a občanů EU (EHP), jsou to evidovaní nezaměstnaní ke konci období, kteří mohou ihned nastoupit do zaměstnání a ve jmenovateli celková pracovní síla (vč. cizinců ze zemí EU).

Tabulka 2: Míra nezaměstnanosti v ČR v letech 2004-2010 [30]

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Obecná míra nezaměstnanosti [%]	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,0
Míra registrované nezaměstnanosti [%]	9,19	8,96	8,13	6,62	5,44	7,98	9,01

Nezaměstnanost v roce 2008 ještě klesla. Pokles trval nepřetržitě od roku 2005, klesající trend byl zaznamenán - s výkyvem v letech 2003 a 2004 – od roku 2000, kdy nezaměstnanost dosáhla dlouhodobého maxima. Absolutní pokles nezaměstnanosti se projevil i v relativních číslech; změny v míře nezaměstnanosti měly podobný průběh, takže v roce 2008 činila míra nezaměstnanosti v průměru 4,4 %. Meziroční snížení bylo o 0,9 p. b., což bylo méně, než v roce 2007. Mezičtvrtletně se sezónně očištěná míra snižovala od 1. čtvrtletí 2007 a ve 4. čtvrtletí 2008 dokonce nepatrně vzrostla. Průměrná nominální mzda vzrostla v roce 2008 podle údajů statistiky práce o 8,5 %. Tento mimořádný růst bývá vysvětlován specifickou situací v tom roce (inlace aj.). [23]

Tvrdý dopad krize pocítil český trh práce v roce 2009. Meziroční pokles počtu zaměstnanců v ekonomice jako celku sice započal až od 1. čtvrtletí 2009, ale po převážnou část roku 2008 byly patrné meziroční poklesy – kromě soustavného snižování v prvovýrobě – i ve stavebnictví, obchodu a veřejné správě. Během roku 2009 pak již klesal počet zaměstnanců ve všech odvětvích s výjimkou stavebnictví, pohostinství a ubytování, a také v odvětví činností v oblasti nemovitostí a služeb pro podniky. Největší ztráty v počtech zaměstnanců zaznamenával v roce 2009 zpracovatelský průmysl, když ve 4. čtvrtletí činil meziroční pokles 8,8 %. [21]

Celková zaměstnanost v české ekonomice klesla v roce 2009 meziročně o 1,2 % na 5,226 mil. osob, ve zpracovatelském průmyslu o 5,9 % na 1,357 mil. osob. V ekonomice se celková zaměstnanost snížila o 62 221 osob, ve zpracovatelském průmyslu o 84 462 osob. Mzdy a platy vyplacené v ekonomice klesly v roce 2009 proti roku 2008 o 6 %, náhrady zaměstnancům, zahrnující i sociální pojistné placené zaměstnavateli, o 5 %. [21]

Průměrná hrubá nominální mzda (na přepočtené počty zaměstnanců v celém národním hospodářství) vzrostla v roce 2009 podle údajů statistiky práce o 4,0 %, tj. nejméně za posledních deset let. Díky nízké inflaci se však sblížil růst nominální a reálné mzdy, takže průměrná mzda rostla reálně dokonce rychleji než v roce 2008. Tento výjimečný růst v době krize je vysvětlován některými strukturálními vlivy: snížil se počet osob s podprůměrnou mzdou v důsledku jejich propouštění, snížila se vykazovaná nemocnost a zvýšily vyplácené odměny jako reakce na legislativní změny. Objem vyplacených mezd tak meziročně klesl podstatně méně (o 2,1 %) než zaměstnanost (o 5,9 %). Růst průměrné mzdy v roce 2009, jako aproximace růstu průměrné ceny práce indikuje, že ve snaze udržet, či dokonce zvýšit mzdu bylo nutné ušetřit mzdové náklady jinde, snížením zaměstnanosti. Nejdříve se vynuceně zkracoval počet odpracovaných hodin, pak byly propouštěny osoby

nejméně na trhu chráněné, agenturní pracovníci a dále cizinci vůbec, nakonec už došlo na zavírání celých provozů. Naopak vysoké náklady propuštění (odstupné) růst nezaměstnanosti brzdily. [23] Trendem bylo také přecházení ze stavu zaměstnanců do stavu OSVČ (tab. 3).

Tabulka 3: Úroveň zaměstnanosti v ČR 2008-10 [27]

Měsíc/rok	12/2008	12/2009	6/2010
Celkem [tis. osob]	5002,5	4934,3	4855,1
Zaměstnanci	4183,7	4096,6	3998,1
Členové produkčních družstev	12,1	10,4	4,7
Podnikatelé bez zaměstnanců (OSVČ)	596,3	614,2	646,0
Podnikatelé se zaměstnanci	178,7	183,6	184,3
Pomáhající rodinní příslušníci	31,5	29,5	28,9

Tabulka č. 3 ukazuje počty jednotlivých zaměstnaných osob. Zřetelný je úbytek zaměstnanců a členů produkčních družstev, naopak vzrůstal počet osob samostatně výdělečně činných (OSVČ). Za tímto vývojem můžeme vidět vliv vytlačování zaměstnanců ze standardních pracovních úvazků do pozice OSVČ a také samozřejmě dopad nedostatku volných pracovních míst. Navíc zde hraje roli politika současné vlády, která určitým způsobem osoby se statutem OSVČ zvýhodňuje (např. z hlediska odvodového zatížení). [27]

3.4 Podíl salda běžného účtu platební bilance na HDP v ČR

Podíl salda běžného účtu platební bilance se v minulých letech držel v lehce minusových hodnotách, bilance byla však téměř vyrovnaná. (tab. 4). V průběhu roku 2009 došlo k upevnění vnější stability domácí ekonomiky i přes probíhající hospodářskou krizi. Zejména vlivem nárůstu přebytku obchodní bilance došlo ke snížení deficitu běžného účtu platební bilance na 1 % HDP. Z hlediska vnější rovnováhy tak zůstává domácí ekonomika vysoce stabilní.

Tabulka 4: Vývoj podílu salda běžného účtu platební bilance na HDP [20]

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Podíl salda BÚ platební bilance na HDP [%]	-5,2	-1,3	-2,4	-3,2	-0,6	-1,0	-3,8

ČR je jako malá otevřená ekonomika velmi závislá na hospodářském vývoji v zahraničí. Nejvýznamnějším obchodním partnerem byla a je samozřejmě Evropská unie, na českém vývozu měla v roce 2009 podíl přesahující 86 %. Jmenovitě se pak jednalo o Německo s více jak 32% podílem na českém vývozu, dále Slovensko, Polsko, Francii a Velkou Británií. Drastický pokles dovozu do těchto zemí v roce 2009 měl na českou ekonomiku nepříznivé dopady v podobě nižší vývozní aktivity. Cestovní ruch však zaznamenal mírné oživení, což lze zřejmě přičíst odeznění nejprudších dopadů krize v zemích, odkud přijíždějí návštěvníci do ČR.

Přes tvrdý dopad hospodářské krize na ekonomiku České republiky v roce 2009 a prudký pád do recese nastartovaný ve druhé polovině roku 2008 se vnější vztahy se zahraničím v relativních i nominálních podmínkách zlepšily. Běžný účet platební bilance znamenal v roce 2009 druhý nejpříznivější výsledek z celé dekády, v roce 2008 byly dokonce vnější ekonomické vztahy měřené tímto způsobem ve vůbec nejlepší kondici od roku 2000 v nominálním i relativním vyjádření. Přebytek na finančním účtu v roce 2009 opět pokryl deficit běžného účtu nominálně zhruba stejně, jako bylo průměrné krytí v letech 2000-2009, historicky nejvyšší přebytek znamenal i kapitálový účet.

Deficit běžného účtu v roce 2009 činil 37 mld. Kč, což představovalo 1 % nominálního HDP České republiky. Po roce 2008 - který se ukázal po revizi dat Českou národní bankou jako nejúspěšnější rok dekády se schodkem běžného účtu ve výši pouhých 22,9 mld. Kč, tj. 0,6 % nominálního HDP – se tak v roce 2009 udržela faktická stabilita vnějších ekonomických vztahů jen s nepatrným zhoršením. [23]

3.5 Vývoj míry inflace v ČR

Vývoj inflace v roce 2008 byl do značné míry určován administrativními vlivy (tj. regulovanými cenami a změnami nepřímých daní). K rychlému růstu regulovaných cen významně přispělo zvyšování nájemného, růst cen plynu, tepla a elektrické energie a v neposlední řadě i zavedení zdravotnických poplatků. Inflaci dále značně ovlivnily i změny ne-

přímých daní v podobě zvýšení snížené sazby DPH z 5 % na 9 % a spotřebních daní na tabákové výrobky. Inflaci po většinu roku oživovaly i vyšší ceny potravin a pohonných hmot pod vlivem prudkého nárůstu světových cen zemědělských a energetických surovin. Ceny těchto komodit ale v závěrečných měsících loňského roku výrazně poklesly a přispěly tak k prudkému sestupu inflace směrem k cíli. [24]

Spotřebitelská inflace byla v roce 2008 (+6,3 %) na jedné z nejvyšších úrovní v EU (+3,7 %). Tento růst byl způsoben, kromě zvýšených cen potravin (+8,1 %) především očekáváním zvýšené sazby daně z přidané hodnoty (DPH). Hospodářský útlum a pokles poptávky domácností v roce 2009 se promítl i do cenového vývoje – spotřebitelské ceny stouply pouze o 1 % (ceny potravin dokonce o 4 % klesly), což však byl jev globální (+1 % v EU 27 a +0,5 % v zemích OECD). [21]

V důsledku zvýšené inflace v roce 2008 došlo nejen k pomalejšímu růstu reálných mezd, ale také ke znehodnocování úspor obyvatelstva. Zpříšňování podmínek poskytování spotřebitelských a hypotéčních úvěrů dále krátilo možnosti financování výdajů domácností z cizích zdrojů. Meziroční přírůstek hodnoty úhrnných vkladů na účtech domácností u bank největší za posledních šest let (144,8 mld. Kč) svědčil o tom, že z tohoto pohledu lidé také více spořili. Tyto skutečnosti spolu s rizikem ztráty zaměstnání stály za útlumem spotřeby domácností. Spotřebitelé tak očekávali zhoršení své ekonomické situace v následujících letech. [23]

Tabulka 5: Vývoj meziroční míry inflace v ČR v letech 2004-2010 [19]

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Míra inflace	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5
Růst cen průmyslových výrobců	5,5	3,1	1,5	4,1	4,5	-3,1	1,2
Růst cen tržních služeb	2,3	-0,4	3,4	1,6	3,8	1,5	-1,2

Tabulka č. 4 nám zobrazuje, jak se vyvíjela inflace a ceny průmyslových výrobců a tržních služeb. V roce 2009 ceny výrobců dokonce vzrostly o 4,5 %, průmyslová výroba byla v době vrcholící krize nejvíce zasažena, služby však zaznamenaly pád o rok později. Celkově se inflace dostala pod úroveň 2%, k čemuž byla také vedena.

Ceny průmyslových výrobců se v roce 2009 snížily o 3,1. Na pokles cen měly vliv zejména ceny koksu a rafinérských ropných výrobků, ceny obecných kovů, kovodělných výrobků a ceny chemických látek a výrobků. Z výše uvedených odvětví nejvíce klesly ceny koksu a rafinérských ropných výrobků (téměř o 30 %), ceny surového železa, oceli a feroslitin (o 23,3 %), obecně drahých a ostatních neželezných kovů (o 16,3 %) a základních chemických látek, hnojiv (o 9,8 %). Za zmínku stojí i propady cen některých potravinářských výrobků, např. ceny mlýnských a škrobárenských výrobků se snížily o více než pětinu, průmyslových krmiv o 17,2 % a rostlinných a živočišných olejů a tuků o 15,5 %. Naproti tomu rychle rostly ceny elektřiny, plynu a páry o 10,9 % (ceny silové elektřiny pro domácnosti o 14,2 %), ceny vody, její úpravy a rozvodu o 6,9 % a ceny farmaceutických přípravků o 4,4 %. [23]

Hlavním úkolem měnově politiky ČNB stanoveným zákonem o ČNB je udržování cenové stability. Toho je od ledna 1998 dosahováno v rámci režimu cílování inflace, v němž se ČNB snaží udržet inflaci poblíž předem vyhlášeného cíle. Od počátku roku 2006 je cíl ČNB pro meziroční přírůstek indexu spotřebitelských cen (CPI) stanoven ve výši 3 % s tolerančním pásmem ± 1 procentní bod a bankovní rada v březnu 2007 rozhodla o jeho snížení na 2 % s nezměněným tolerančním pásmem s platností od počátku roku 2010. Rok 2008 byl rokem eskalace světově finanční a hospodářské krize, která se různými kanály odrazila i v domácím ekonomickém vývoji. Její dopady byly nejzřetelnější v posledním čtvrtletí roku, kdy přispěly k výraznému snížení inflace, propadu hospodářského růstu, obratu ve vývoji míry nezaměstnanosti a oslabení kurzu koruny. ČNB na tento vývoj a jeho důsledky pro očekávaný výhled inflace v budoucnosti reagovala již od srpna 2008 trojnásobným snížením úrokových sazeb celkově o 1,5 procentního bodu. Inflace se na počátku roku 2008 dále významně zvýšila, a navázala tak na svůj prudký růst započatý již v závěru předešlého roku. Důvodem takového vývoje byl dopad jednorázových proinflačních nákladových vlivů, částečně spojených s vývojem v zahraničí. Poté po většinu roku 2008 inflace velmi pozvolna klesala. K výraznému zpomalení růstu spotřebitelských cen došlo až s odezníváním uvedených inflačních dopadů a snížením cen komodit na světových trzích v závěrečných dvou měsících roku, kdy se inflace po třinácti měsících navrátila zpět do tolerančního pásma inflačního cíle. [24]

Prognóza ze Zprávy o inflaci II/2009, která zapracovala tento aktuální vývoj, očekávala nižší ekonomický růst a s tím konzistentně i nižší úrokové sazby. V souladu s prognózou bankovní rada ČNB rozhodla na svém květnovém zasedání dále snížit klíčové úro-

kové sazby, a to o 0,25 procentního bodu. Dvoutýdenní repo sazba se tak snížila na 1,50 %. Zpomalení meziročního poklesu české ekonomiky ve třetím čtvrtletí potvrdilo stabilizaci ekonomické aktivity, kterou naznačovaly mezičtvrtletní údaje již ve druhém čtvrtletí. Kurz koruny pokračoval ve zpevňování v reakci na postupné odeznívání finanční krize a ohlášený balíček úsporných rozpočtových opatření na rok 2010. Inflace se ve třetím čtvrtletí snížila o více než jeden procentní bod a v září dosáhla nulové hodnoty. Na výrazném zpomalení růstu spotřebitelských cen se podílela naprostá většina hlavních cenových skupin, zejména ceny potravin, regulované ceny a jádrová inflace – tzv. korigovaná inflace bez pohonných hmot. Prognóza inflace se změnila jen minimálně a předpokládala jen mírně kladnou inflaci ve zbytku roku 2009, následovanou postupným návratem inflace k cíli během roku 2010. [24]

3.5.1 Vývoj cen ropy a pohonných hmot

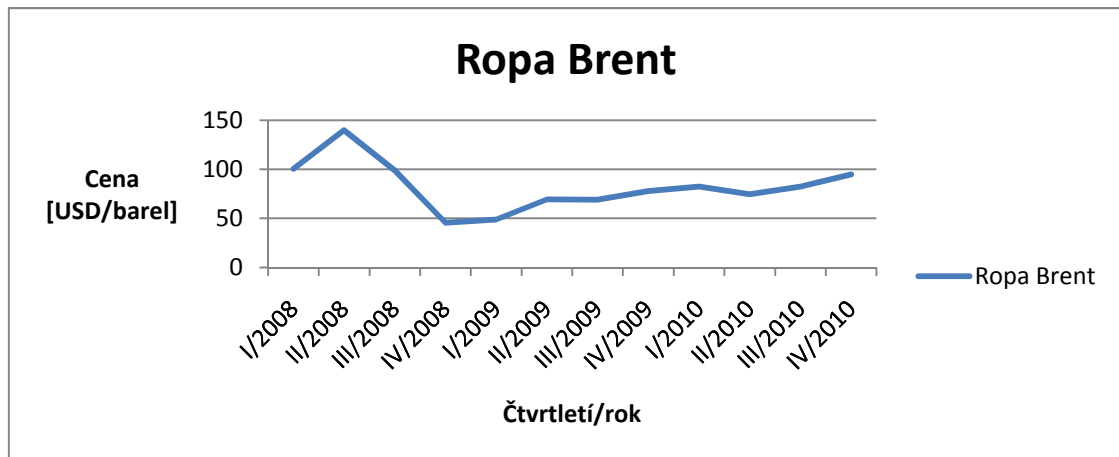
Jedním z významných faktorů ovlivňující inflaci je růst cen komodit. Zaměřím se zvláště na vývoj cen pohonných hmot. Růst cen pohonných hmot se může projevit do cen prakticky všech výrobků a služeb, rozvoz výrobků je vázán na dopravu – zvýšení cen pohonných hmot znamená zvýšení cen subdodavatelů. Konečné ceny pohonných hmot u nás se odvíjejí od cen ropy na světových trzích, zejména pak podle ceny ropy Brent.

Vývoj cen ropy Brent na světových trzích v průběhu let 2008-2010 a vývoj nejdůležitějších pohonných hmot v České republice - nafty (prodávané někdy pod značkou Diesel) a benzínu Natural 95 za poslední dobu hodně kolísaly. (tab. 6)

Tabulka 6: Ceny ropy Brent a pohonných hmot v ČR 2008-2010 [31]

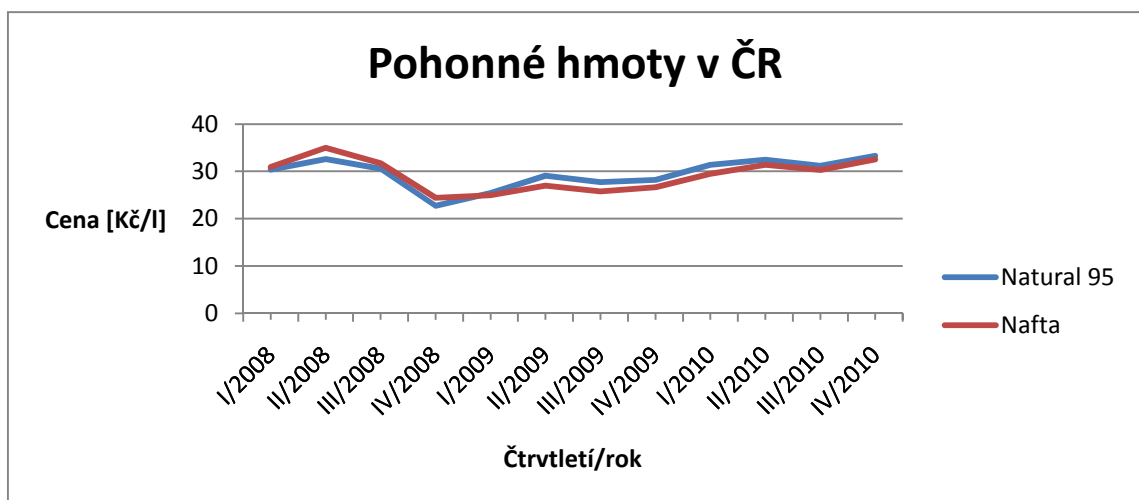
Čtvrtletí/rok	I/08	II/08	III/08	IV/08	I/09	II/09	III/09	IV/09	I/10	II/10	III/10	IV/10
Ropa Brent [USD/barel]	100,30	139,83	98,71	45,59	48,81	69,47	68,86	77,93	82,48	74,62	82,25	94,75
Natural 95	30,37	32,60	30,59	22,70	25,46	29,09	27,76	28,22	31,39	32,44	31,21	33,25
Nafta	30,93	34,97	31,72	24,43	24,94	26,98	25,76	26,64	29,47	31,37	30,30	32,51

Ropa Brent zaznamenala ve 2. čtvrtletí roku 2008 maximum (graf 1), poté ovšem následoval pád, v době vrcholící krize v USA rapidně poklesla poptávka, pak začaly ceny stoupat, v dnešní době má na ceny ropy vliv neutěšená situace v arabských státech.

Graf 1: Vývoj cen ropy Brent v letech 2008-2010 [vlastní zpracování]

Vývoj cen u nás se, když porovnáme grafy 1 a 2, skutečně odvíjel od cen ropy Brent, i když ceny reagují na pokles pomaleji než na vzestup cen ropy Brent, prodejci se chtějí pojistit proti výkyvům a mít zisk, vliv má také vysoká spotřební daň a povinné přidávání biosložky do paliv.

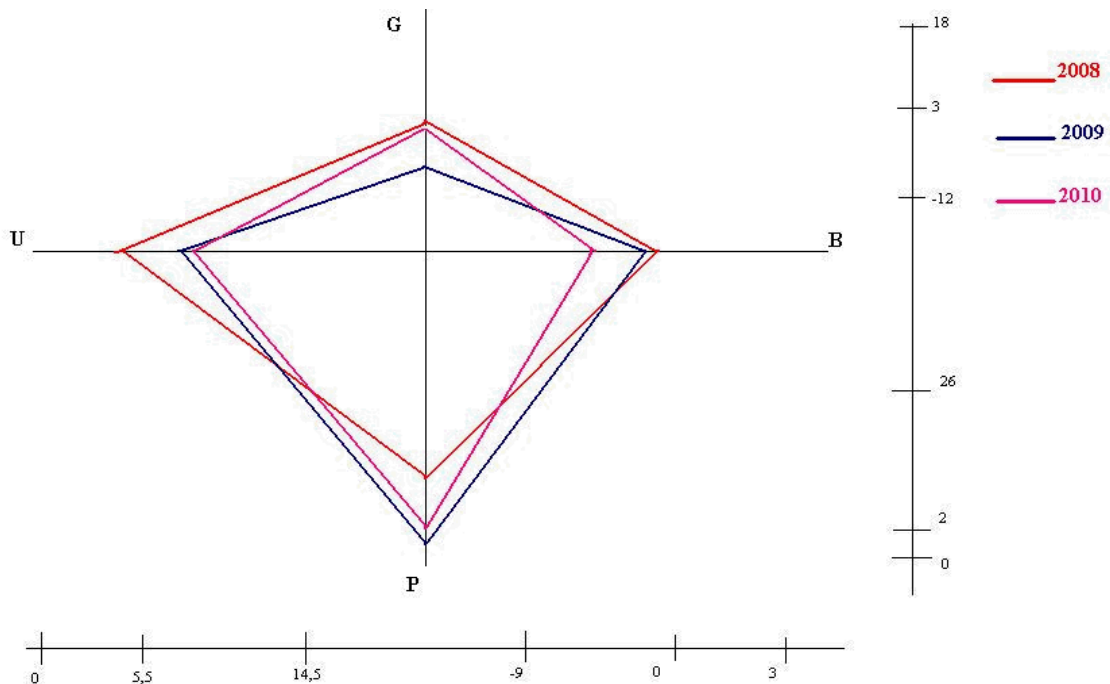

Graf 2: Vývoj cen pohonných hmot v ČR 2008-2010 [vlastní zpracování]

3.6 Magický čtyřúhelník České republiky

Při sestrování magického čtyřúhelníku České republiky se zaměřím na léta probíhající hospodářské krize – 2008-2010.

Obrázek 9: Magický čtyřúhelník ČR 2008-2010 [vlastní zpracování]

Důležitou vypovídající hodnotou magického čtyřúhelníku je výpočet obsahu jeho plochy a porovnání s ostatními grafy jiných roků. G je tempo růstu HDP, B je podíl salda běžného účtu platební bilance na HDP, P je meziroční míra inflace a U je obecná míra nezaměstnanosti.

Tabulka 7: Hodnoty makroekonomických ukazatelů
2008-2010 [vlastní zpracování]

	2008	2009	2010
G	2,5	-4,1	2,2
B	-0,6	-1	-3,8
P	6,3	1	1,5
U	4,4	6,7	7

Obsahy magického čtyřúhelníku jsem počítal jako součet obsahů dvou trojúhelníků UBG a UBP, krajní hodnoty jsem stanovil na G=-15, B=-12, P=50, U=20, poté jsem počí-

tal rozdíl mezi krajními hodnotami (u průsečíku os) a skutečnými hodnotami jako délky úseček G, B, P a U (např. G v roce 2008 jako rozdíl hodnot -15 a 2,5, což je 17,5). Poté jsem hodnoty zanesl do následujícího vzorce (součet 2 trojúhelníků):

$$S = ((B + U) * G/2) + ((B + U) * P/2)$$

Jsou to pouze přibližné hodnoty pro srovnání – obsah čtyřúhelníku roku 2008 vyšel na 826,2, obsah čtyřúhelníku roku 2009 vyšel na 727,785 a obsah čtyřúhelníku roku 2010 na 696,42.

Tabulka 8: Výpočet obsahu magických čtyřúhelníků 2008-2010 [vlastní zpracování]

	2008	2009	2010
G	17,5	10,9	17,2
B	11,4	11	8,2
P	43,7	49	48,5
U	15,6	13,3	13
obsah	826,2	727,785	696,42

Vyplývá z toho, že obsah magických čtyřúhelníků postupně klesal, v roce 2008 byl obsah nejvyšší, ale postupem času ubýval, rok 2008 se dá považovat za počátek finanční krize, na začátku roku 2008 tedy vrcholil hospodářský růst díky předchozím rokům, byla však i vysoká inflace, jen se potvrdilo, že nelze se zaměřovat na všechny ukazatele zároveň. V roce 2009 vrcholila krize u nás, v roce 2010 i přes odeznívání krize byla úspěšnost makroekonomické politiky nižší, i díky propadu salda běžného účtu platební bilance.

3.7 Přímé zahraniční investice

Vývoj přímých zahraničních investic závisel na podmínkách ekonomické úrovně a zákonech vytvořených parlamentem.

Tabulka 9: PZI v ČR 2008-2010 [32]

Rok	2008	2009	2010
Celkové PZI [mil. Kč]	110 129,6	55 793,9	129 514,2
Reinvestované zisky [mil. Kč]	41 215,6	67 696,6	82 572,1

V tabulce č. 9 nalezneme údaje vývoji přímých zahraničních investic do ČR. V roce 2009 poklesly výrazně celkové PZI, ale na druhou stranu vzrostly reinvestované zisky, investoři měli důvěru v české podniky a investovaly peníze zpátky do ČR.

Finanční krize vrcholící v roce 2008 v západní Evropě i ve světě ovlivnila i chování přímých investorů a jejich majetkových účastí v České republice. V letech 2006 a 2007 při prudkém nárůstu odlivu repatriovaných zisků stoupaly současně i zisky ponechávané k reinvesticím v české ekonomice. V roce 2008 došlo k opětovnému zvýšení odlivu peněz ve formě dividend do zahraničí (o 24 mld. Kč), přitom však reinvestované zisky meziročně poklesly o téměř 100 mld. Kč. Zahraniční vlastníci tak zřejmě chtěli mít v těžkých dobách „své jisté“, neboť v roce 2009 již tento jev nepokračoval - na dividendách odplynulo méně peněz než v roce 2008 a objem reinvestovaných zisků se opět zvýšil.

Největším přímým investorem v ČR bylo Německo, jehož investice v roce 2008 vzrostly na 58,9 mld. Kč. Na dalších místech jsou Nizozemí s 25,0 mld Kč, Kypr s 17,7 mld. Kč a Slovensko s 14,4 mld. Kč. V roce 2009 se změnil původ hlavní investorů, Celkově během roku 2009 uskutečnily v ČR nejvíce investic rakouské společnosti (25,2 mld. Kč), o necelé 2 mld. Kč méně pak proinvestovali Belgičané, kteří v ČR významně reinvestovali své zisky. Třetí hlavní investorskou zemí se staly USA, když jejich investice v Česku dosáhly 14,2 mld. Kč [26]

Rok 2009 přinesl České republice u přímých investic výrazně nižší příliv kapitálu od zahraničních investorů, zároveň s tím i zpětný příliv peněz do země ze zahraničních investic firem z ČR (tab. 9). Hodnota přímých zahraničních investic v roce 2009 byla poloviční ve srovnání s rokem 2008, ve srovnání s rokem 2007 (211,9 mld. korun) pak byla pouze čtvrtinová. Krize tak poznamenala příliv kapitálu do České republiky značně negativně. Rovněž tak u přímých investic v zahraničí došlo v roce 2009 k omezení na 25,5 mld. korun, když v roce 2008 byl zaznamenán vůbec největší odliv peněz ze země ve formě přímých zahraničních investic (73,8 mld. korun).

Zajímavá je struktura přílivu a odlivu peněz z České republiky. Zatímco i přímých investic ze zahraničí byly kapitálové vstupy i reinvestované zisky relativně vysoké (100 mld. korun), naopak výrazně omezeny byly půjčky dceřiným společnostem a jednosměrným tokem do zahraničí ve formě splátek těchto dluhů. Tato skutečnost tedy dopad krize poněkud relativizuje – znamená to totiž, že Česká republika byla zřejmě vnímána jako země za daných podmínek „bezpečná“ a odliv v úvěrování byl koneckonců logickým krokem, když

se ekonomická aktivita vlivem krize snížila (peněz na provoz nebylo tolik zapotřebí a investice v podstatě zamrzly). Také investoři z ČR postupovali zřejmě podobně, v opačném gardu – i zde byl u ostatního kapitálu tvořeného zpravidla půjčkami dceřiným společnostem v zahraničí pozorovatelný zpětný příliv peněz do ČR, i když ve velmi malém rozsahu. Prakticky veškeré přímé investice do zahraničí v roce 2009 připadaly na kapitálové vstupy reinvestované zisky. Celkově se saldo přímých investic snížilo v roce 2009 relativně málo - ze 36,3 mld. korun v roce 2008 na 26,4 mld. korun. [21]

3.7.1 Investiční pobídky

Pro zvýšení konkurenceschopnosti českého průmyslu přistoupila vláda ČR v roce 1998 k zavedení systému investičních pobídek pro zahraniční i domácí investory. Realizační organizací pro zavádění systému investičních pobídek je Ministerstvem průmyslu a obchodu založená agentura CzechInvest. Poskytování investičních pobídek investorům bylo zahájeno na základě usnesení vlády č. 298 ze dne 29. dubna 1998, a to cestou pilotních projektů do zpracovatelského průmyslu. Vyvrcholením celé snahy o ucelený systém investičních pobídek bylo schválení zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách, který nabyl účinnosti dne 1. května 2000 a jeho následné aktualizace.

Zákon byl akceptován Evropskou komisí, čímž došlo k vytvoření transparentního a plně důvěryhodného prostředí pro zahraniční investory. Přijetím této právní normy byl vytvořen důvěryhodný právní rámec poskytování investičních pobídek v ČR přehledný jak pro investory, tak i pro zainteresované ústřední orgány státní správy, které se podílejí na správním rozhodnutí Ministerstva průmyslu a obchodu o udělení investičních pobídek.

V rámci systému investičních pobídek byly přijaty dva doprovodné programy - program podpory subdodavatelů a program podpory rozvoje průmyslových zón. První přispívá ke zvýšení konkurenceschopnosti českých dodavatelů zprostředkováním informací mezi nimi a investory. Program rozvoje průmyslových zón je každoročně schvalován vládou a jeho cílem je prostřednictvím podpory obcím přispět k zajištění investiční přípravy území pro konkrétního investora, který uplatnil nárok na investiční pobídky. V tomto případě se jedná o tzv. pobídkové projekty. Program současně umožňuje za předem stanovených kritérií, podpořit investiční přípravu území průmyslové zóny již v předstihu - zde se jedná o tzv. rozvojové projekty.

Za předpokladu splnění stanovených zákonných podmínek je možno poskytnout tyto investiční pobídky:

➤ úplnou slevu na dani z příjmů, a to na dobu 10 let v případě výstavby nového závodu, nebo částečnou slevu na dani na dobu 10 let v případě rozšíření či modernizace stávajících výrobních kapacit

- hmotnou podporu vytváření nových pracovních míst
- hmotnou podporu rekvalifikace a školení zaměstnanců
- převod technicky vybaveného území za zvýhodněnou cenu
- převod pozemků

Ministerstvu financí (resp. místně příslušným Finančním úřadům) dále přísluší ze zákona

❖ kontrola údajů daňového priznání a ověření výpočtu slevy na dani s ohledem na ostatní poskytnuté druhy veřejné podpory;

❖ kontrola všeobecných podmínek:

1. pořízení strojního zařízení v hodnotě nejméně 40% celkové hodnoty pořízeného dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, a to nejdéle do 3 let od vydání rozhodnutí o příslibu investičních pobídek;

2. pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku nejméně v částce 200 mil. Kč, přičemž polovina této částky musí být kryta vlastním kapitálem, nebo vlastními prostředky u fyzické osoby, a to nejdéle do 3 let od vydání rozhodnutí o příslibu investičních pobídek;

3. pořizování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku v rámci investiční akce nejdříve ode dne předložení záměru získat investiční pobídky.

[25]

3.8 Vývoj kurzu české měny

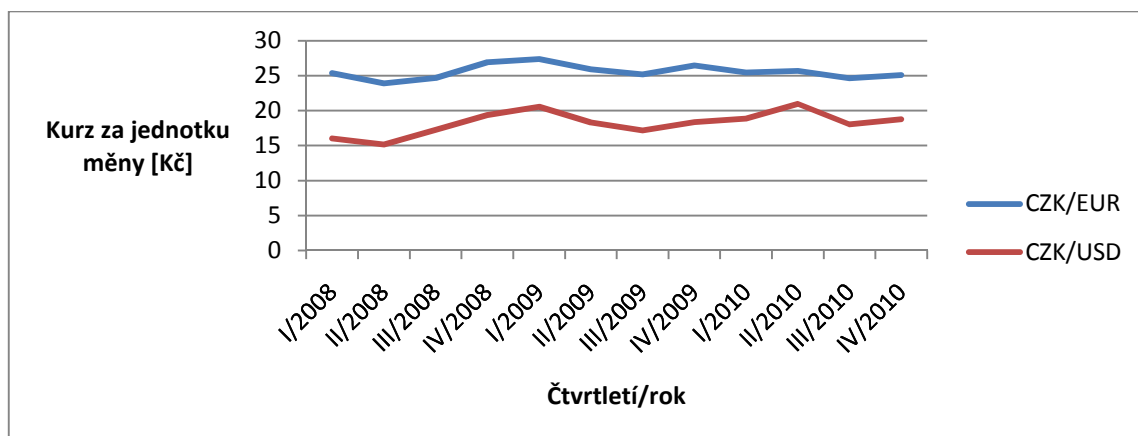
Vývoj kurzu české měny v jednotlivých čtvrtletích let 2008 až 2010 odpovídal vývoji ve světě. Na začátku období, v době, kdy vrcholila finanční krize v USA, se kurz amerického dolaru dostal na historická minima, až k hodnotě 15 Kč/USD. To samé platilo i o euru, dostávalo se k hranici 23 Kč/EUR (tab. 10). Jakmile se krize začala projevovat i u

nás, zejména na začátku roku 2009, kurzy opět stouply. Kurzy ovlivňují vývozní a dovozní schopnosti podniků obchodujícím se zahraničními firmami, taktéž firmy pod zahraniční kontrolou. Vysoké kurzy jdou proti dovozcům, kdežto nízké kurzy omezují vývozce, ti dostanou méně peněz za vyvezené produkty, než třeba minule prodali za vyšší kurz.

Tabulka 10: Vývoj kurzu české koruny k dolaru a euru 2008-10 [19]

Čtvrtle- tí/rok	I/08	II/ 08	III/ 08	IV/ 08	I/09	II/ 09	III/ 09	IV/ 09	I/10	II/ 10	III/ 10	IV/ 10
CZK/ EUR	25,3 35	23,8 95	24,6 65	26,9 30	27,3 80	25,8 90	25,1 65	26,4 65	25,4 45	25,6 95	24,6 10	25,0 60
CZK/ USD	16,0 24	15,1 57	17,2 45	19,3 46	20,5 65	18,3 18	17,1 78	18,3 68	18,8 68	20,9 47	18,0 25	18,7 51

Od srpna 2007 do srpna 2008 česká koruna prudce zhodnocovala, po pádu banky Lehman Brothers v polovině září 2008 naopak výrazně oslabila. Příčinou byl prudký nárůst averze vůči rizikům zemi střední a východní Evropy. I díky extenzivní komunikaci českých autorit však zahraniční investoři poměrně rychle zařadili ČR do kategorie zdravých rozvinutých ekonomik. Koruna pote značnou část znehodnocení eliminovala a od jara 2009 zůstává přes občasné výkyvy relativně stabilní na úrovních, které lze považovat za konzistentní s fundamentálními charakteristikami české ekonomiky a dlouhodobým trendem. Dílčí oslabení oproti neadekvátně silným předkrizovým úrovním částečně pomohlo domácím podnikům vyrovnat se s důsledky propadu zahraniční poptávky. Na trhu převládají očekávání, že v dalším období bude koruna posilovat jen velmi pozvolna. Za trvalé riziko je nutno považovat případní opětovně fundamentálně nepodložené zhodnocování koruny spojené s obnovenou houbou investorů za výnosem. Toto riziko lze odvozovat z historického vývoje i z toho, že z makroekonomického hlediska patří česká ekonomika mezi vysoce stabilizované a její veřejné finance se mohou jevit jako relativně zdravé. [22] Kurz k euru byl stabilnější než kurz k dolaru v letech 2008-2010 (graf 3). Vývoj ovlivnila časová prodleva mezi vrcholem krize u nás a ve světě.

Graf 3: Vývoj kurzu české měny 2008-10 [vlastní zpracování]

3.9 Úrokové sazby ČNB

Úrokové sazby naší centrální banky ČNB ovlivňují množství peněz v ekonomice a úrokové sazby pro poskytování úvěrů firmám a obyvatelům. Za poslední léta se sazby výrazně snížily, zvláště v období finanční krize (tab. 11)

Tabulka 11: Úrokové sazby ČNB 2008-10 [31]

Měsíc/rok	2/08	8/08	11/08	12/08	2/09	5/09	8/09	12/09	5/10
Diskontní sazba	2,75	2,50	1,75	1,25	0,75	0,50	0,25	0,25	0,25
2T repo sazba	3,75	3,50	2,75	2,25	1,75	1,50	1,25	1,00	0,75
Lombardní sazba	4,75	4,50	3,75	3,25	2,75	2,50	2,25	2,00	1,75
PMR	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00

Diskontní sazba je vlastně úrok z diskontního úvěru. Banky totiž mají možnost uložit přes noc u ČNB bez zajištění svoji přebytečnou likviditu, když o to požádají 15 minut před uzavěrkou účetního dne v Zúčtovacím centru ČNB. Minimální objem je 300 mil. Kč. Takto uložená depozita jsou úročena diskontní sazbou, která proto obvykle představuje dolní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu.

Lombardní sazba je úrok z lombardního úvěru. Tento typ úvěru je poskytován centrální bankou komerčním bankám proti zajištění zástavou cenných papírů. Banky si můžou přes noc od ČNB vypůjčit formou repo operace likviditu. Musí však o to požádat nejpozději 25 minut před uzávěrkou účetního dne v Zúčtovacím centru ČNB. Minimální objem není stanoven.

2 týdenní (2T) repo sazba je hlavním měnovým nástrojem ČNB, kterým ovlivňuje množství peněz v ekonomice (měnové báze). Banka stahuje měnu z oběhu prodejem svým cenných papírů (nebo pokladničních poukázek) a naopak ji do oběhu uvolňuje nákupem stejných cenných papírů. Obě strany se při této operaci zavazují, že po uplynutí doby splatnosti, ČNB vrátí věřitelské bance zapůjčenou jistinu, která je zvýšená o dohodnutý úrok a věřitelská banka zase vrátí ČNB její cenné papíry. Základní doba těchto operací je 14 dní. Vyhlášená repo sazba slouží jako maximální limitní sazba, za kterou mohou být banky při repo operacích uspokojovány.

Tyto tři sazby se liší o 1 procentní bod. Když se vláda rozhodne např. snížit sazby o 0,25%, sníží se zároveň všechny tři sazby, musí však mít minimální hodnotu 0,25%.

Každá banka (ale i stavební spořitelna) a pobočka zahraniční banky, která má v ČR bankovní licenci, je povinna držet na svém účtu v Zúčtovacím centru ČNB (tzv. clearingový účet) předem stanovený objem peněžních prostředků. To se nazývá Povinná minimální rezerva (PMR). PMR je stanovena na 2 % z objemu primárních závazků dané banky nebo stavební spořitelny (hlavně vkladů od nebankovních subjektů). V roce 1999 ukončila ČNB proces snižování sazby PMR na úroveň 2 %, která se rovná výši sazby PMR stanovenou Evropskou centrální bankou pro banky v Hospodářské a měnové unii ((EMU). [28]

3.10 Daňové sazby

Daňové sazby prošly za poslední léta u nás mnoha změnami. Od roku 2004 se změnily všechny druhy základních daní jako daň z příjmu právnických osob, daň z příjmu fyzických osob, postupně se mění i daň z přidané hodnoty (tab. 12).

Tabulka 12: Daňové sazby v ČR 2004-10 [31]

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
DPPO [%]	28	26	24	24	21	20	19
DPFO [%]	15-32	15-32	12-32	12-32	15	15	15
DPH – snížená sazba [%]	5	5	5	5	9	9	10
DPH – základní sazba [%]	19	19	19	19	19	19	20

Trend daně z příjmů je všeobecně klesající. Za zaměstnance musí firmy kromě daní odvést i sociální a zdravotní pojištění (34% z platu zaměstnance). Od roku 2008 je pro fyzické osoby zavedena jednotná daň 15%, do té doby byla progresivní daň – čím vyšší měl zaměstnanec příjem, tím vyšší daň zaplatil. Případné daňové ztráty (které však nemusí být díky vyšší motivaci podniků k tvoření zisku takové, viz. Lafferova křivka) se snaží stát krytý jinými prostředky, např. zvyšováním sazby DPH, jiných nepřímých a spotřebních daní (z pohonných hmot, alkoholu, tabáku apod.). U sazby DPH také ubývá produktů, které jsou zdaňovány sníženou sazbou, většina výrobků a služeb je dnes již zdaňována základní sazbou. Do budoucna se má snížená sazba DPH zvýšit až na 17%.

4 PRŮZKUM VLIVU MAKROPROSTŘEDÍ NA VYBRANÉ FIRMY V ČR

Dotazníkovým šetřením bylo osloveno několik podnikatelských subjektů v ČR ohledně otázek makroprostředí. Při průzkumu bylo použito poznatků z knihy Phillipa Kotlera. [14] Nejprve jsem si definoval cíl průzkumu.

Hlavním cílem průzkumu bylo sledování vývoje firem v období hospodářské krize 2008-2010. Vedlejšími cíli jsou zjištění, která opatření firmy zavedly v návaznosti na tuto krizi, zmapování situace v českých firmách, faktory ovlivňující výkonnost firem a vliv státních nařízení na jejich činnost.

Hypotézy vztahující se k dotazníku jsem zvolil:

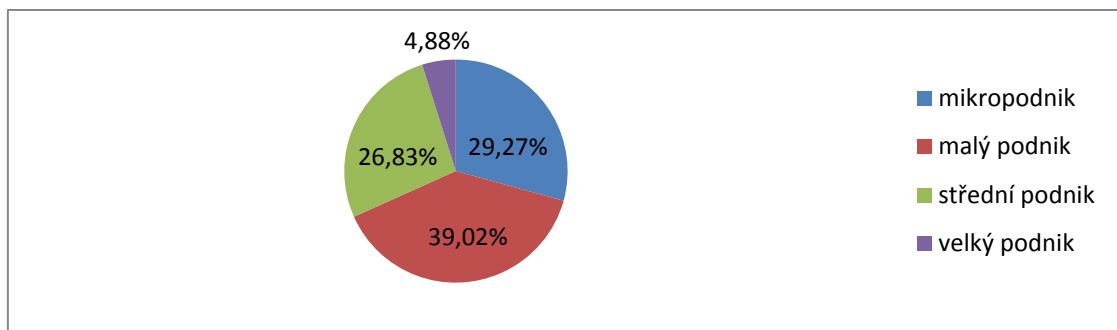
1. Nejvíce firem vyváží produkty na domácí i zahraniční trhy, má na ně vliv směnný kurz české měny.
2. Vývoj zaměstnanců nejvíce klesnul v roce 2010 (podle tabulky č. 2)
3. Nejčastějším protikrizovým opatřením bylo snižování zaměstnanců.
4. Nejčastější faktor ovlivňující firmy byl nízký odbyt produktů díky nízké poptávce.

Metodikou průzkumu byl zvolen dotazník. Dotazník jsem rozesílal e-mailem. Bylo položeno celkem 17 otázek, identifikační a zjišťovací, uzavřené a polouzavřené. Vzorek dotazovaných podnikatelských subjektů jsem vybral na základě referencí (obchodních partnerů apod.) firmy, která si nepřeje být jmenována a pomocí internetu, firmy různých zaměření a velikostí, zejména pak výrobní, malé a střední podniky. Průzkumu se zúčastnilo (tj. vyplněné dotazníky odeslalo) 41 podnikatelských subjektů, hodně podniků se odmítlo zúčastnit průzkumu (zvláště pak velké podniky). Jednotlivé údaje byly pak sečteny a vypočteny jejich podíly na celkovém počtu byly sestaveny grafy a popsány. Vyhodnocení dotazníkového šetření přináším v následující podkapitole.

4.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

1. Velikost firmy

Velikost firmy jsem rozdělil podle členění podnikové ekonomiky, kde se dělí podniky na mikro, malé, střední a velké podle počtu zaměstnanců.

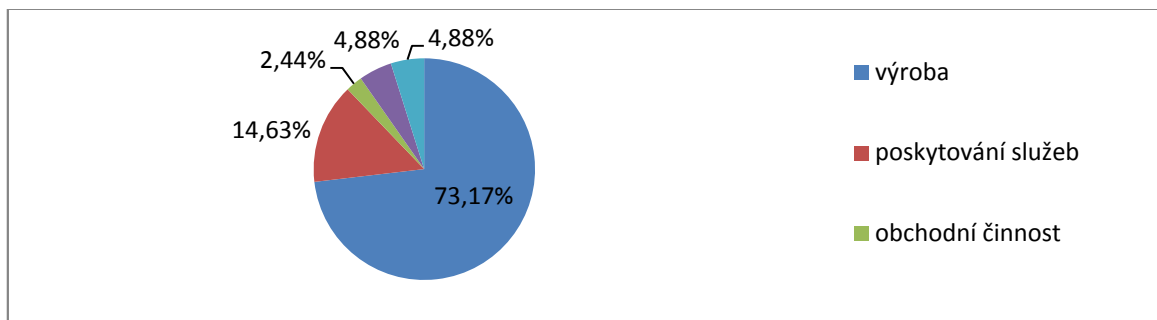

Graf 4: Velikost zkoumaných podniků [vlastní zpracování]

Z oslovených firem, které se zúčastnily dotazníkového šetření, převládaly malé podniky, následované středními, mikropodniky, z velkých podniků se zúčastnily průzkumu jen 2.

2. Činnost firmy

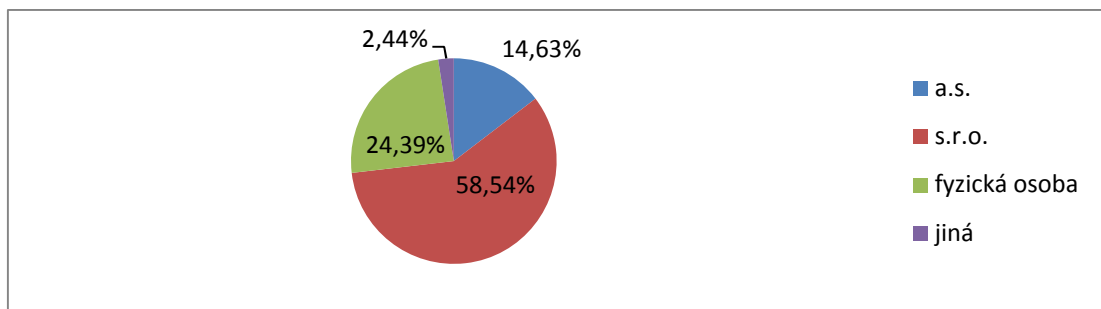
Podniky se dělí podle primární podnikatelské činnosti na výrobní, obchodní nebo služby poskytující, případně kombinace těchto činností,

Graf 5: Činnost firem [vlastní zpracování]

Většina podnikatelských subjektů je orientována na výrobu (resp. zpracování výrobků) - 73,17%. Poskytování služeb jako svou primární činnost uvedlo 14,63% firem, po 2 firmách se kombinovaně zabývalo výrobou a obchodní činností (prodej produktů široké veřejnosti), resp. kombinací výroby, obchodní činnosti a poskytování služeb.

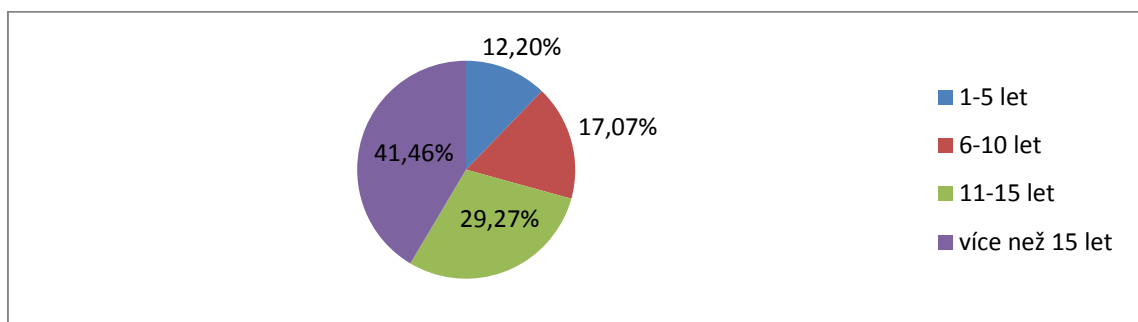
3. Právní forma podnikání

Graf 6: Právní forma podnikání [vlastní zpracování]

Mezi právními formami převažovala společnost s ručením omezeným, akciová společnost převažovala u větších podniků, které potřebují vyšší kapitál, pro menší podniky je výhodnější společnost s ručením omezeným, kde není potřeba velkého počátečního kapitálu. Téměř pětina podnikatelů zaměstnává osoby jako podnikající fyzická osoba.

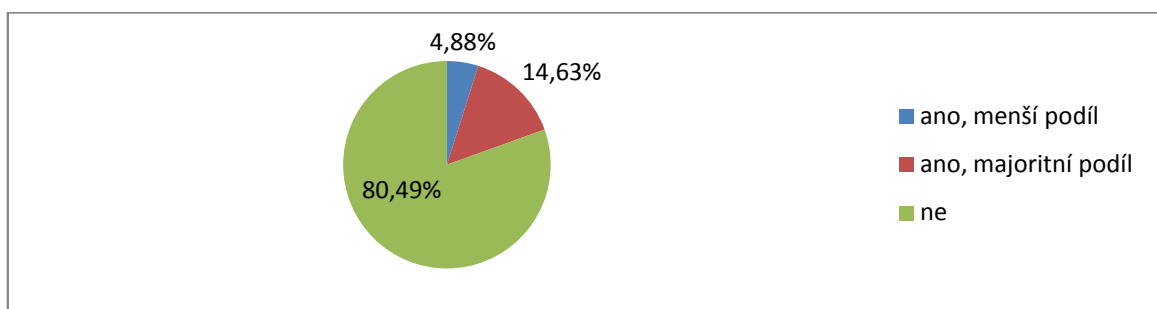
4. Jak dlouho Vás podnik působí na trhu?

Graf 7: Doba působení podniků na trhu [vlastní zpracování]

Doba působení na trhu ukazuje, jak dlouho se firmy dokážou udržet na trhu a přečkávat krizová období. Mladé firmy mohou být „štikami“, zavádět nová inovační řešení, déle působící firmy zase mají vydobytou pozici na trhu a zkušenosti. V průzkumu nejvíce firem uvedlo dobu působení více než 15 let, nejméně bylo firem nejmladších – 1-5 let.

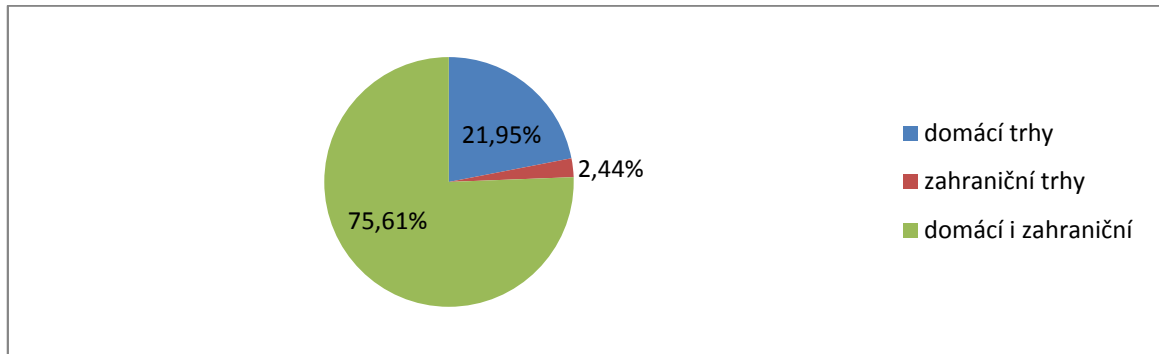
5. Je ve Vašem podniku zahraniční účast na kapitálu?

Graf 8: Zahraniční účast na kapitálu [vlastní zpracování]

Zahraniční účast na kapitálu je znakem především větších firem, v průzkumu uvedlo majoritní podíl zahraniční firmy 14,63 % firem, 4,88 % má menší podíl zahraničního subjektu. V poslední době však zahraniční firmy ovládají i malé podniky (od cca 30 zaměstnanců).

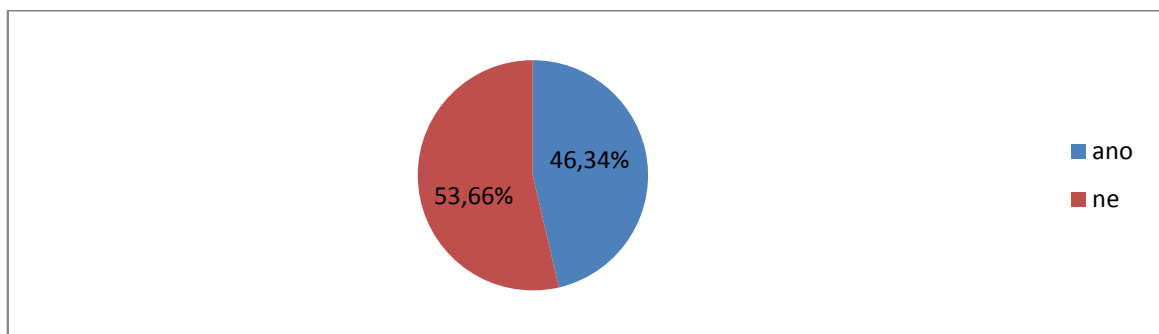
6. Odbyt produktů

Graf 9: Odbyt produktů [vlastní zpracování]

Drtivá většina firem dodává produkty jak na domácí, tak i na zahraniční trhy. Jak už bylo řečeno, největšími cílovými zahraničními trhy našich firem jsou okolní státy, zejména pak Německo a Slovensko. Firmy tedy bude ovlivňovat směnný kurz naší koruny k euru.

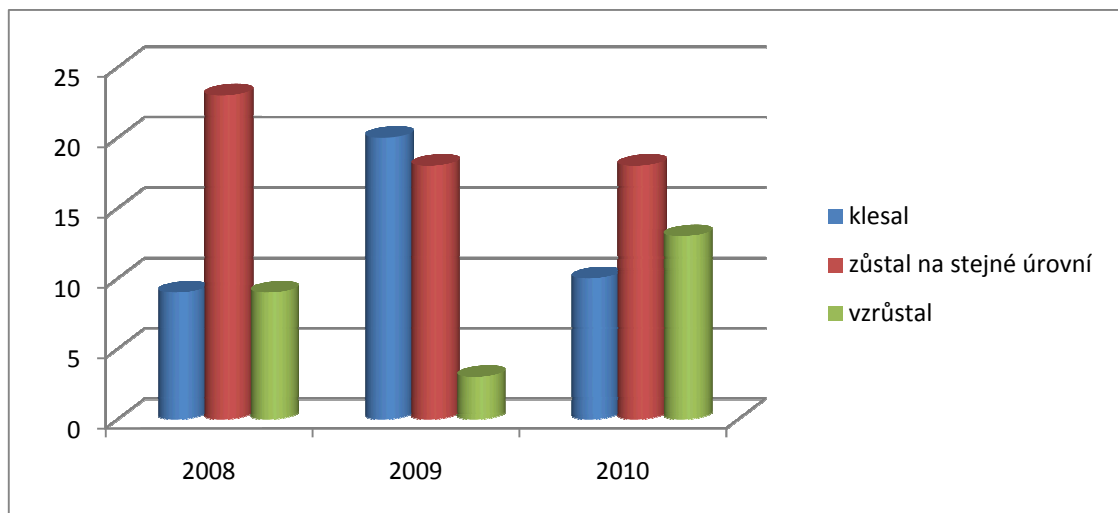
7. Je na trhu dostatek kvalifikovaných pracovních sil?

Graf 10: Dostatek kvalifikovaných pracovních sil [vlastní zpracování]

Otázka měla za úkol zjistit, jestli firmám nebrání v zaměstnávání nízká kvalifikace pracovníků, firmy se v této otázce rozcházejí. Větší polovina považuje pracovní sílu za nedostatečně kvalifikovanou, necelá polovina kvalifikovanou pracovní sílu nepostrádá. Lze tedy doporučit programy ministerstva práce a sociálních věcí pro rekvalifikaci pracovníků.

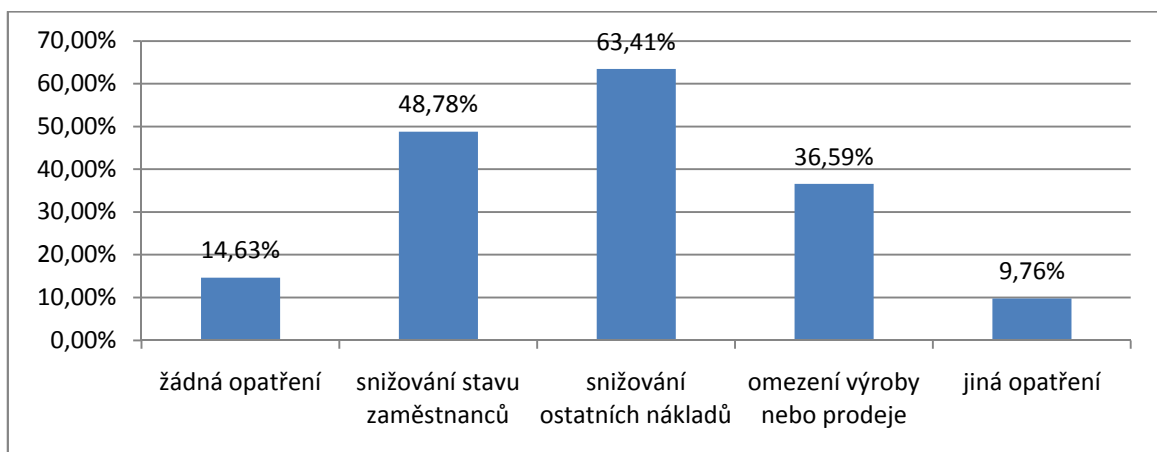
8. Vývoj počtu zaměstnanců v roce 2008-2010

Graf 11: Vývoj počtu zaměstnanců dotázaných firem 2008-10 [vlastní zpracování]

Touto otázkou byl sledován vývoj počtu zaměstnanců v letech 2008-2010, jestli v průběhu daných let počet zaměstnanců v průměru klesal, zůstal na stejné úrovni, nebo jestli pracovníků ve firmách přibylo. V roce 2009 je zřetelně vidět úbytek pracovníků a nárůst nezaměstnanosti, v letech 2008 a 2010 byl vývoj povětšinou na stejné úrovni, Nejvíce rostl počet pracovníků v roce 2010, zvláště na konci v době již odeznívající krize.

9. Byli jste nuceni provádět určitá protikrizová opatření (pouze v závislosti na hospodářské krizi po roce 2008, bez dalších faktorů)?

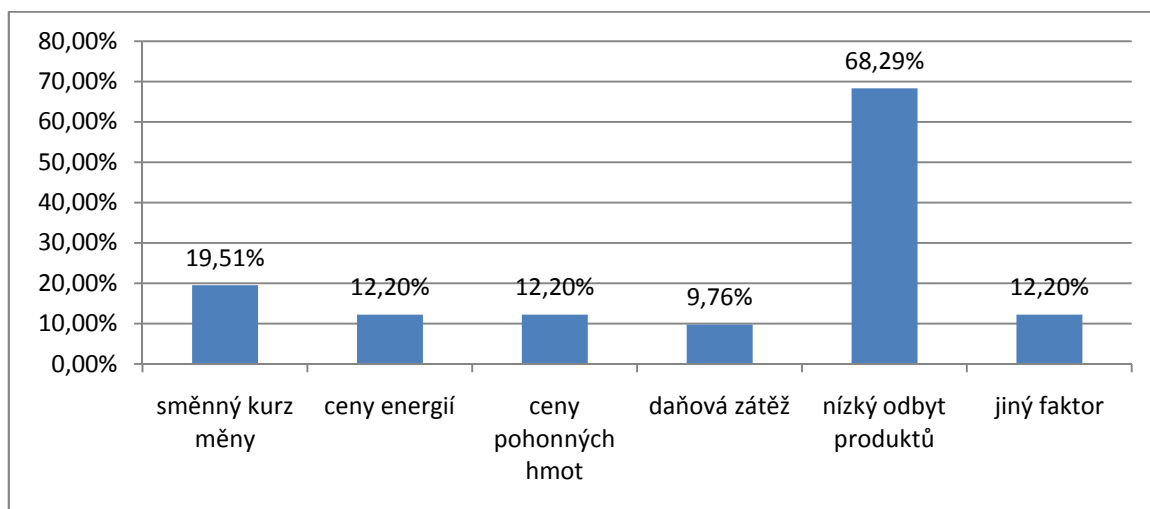

Graf 12: Opatření podniků proti krizi [vlastní zpracování]

Firmy se snažily především snížit ostatní náklady a výdaje, jako např. za materiál, služby, energie. Snižování stavu zaměstnanců je taky patrné, jako opatření proti krizi ho označila skoro polovina dotázaných firem. 36,59% omezilo výrobu, obchodní činnost nebo poskytování služeb. Pouze 14,63% firem neprovádělo žádná opatření. Z jiných opatření byly

uvedeny např. zrušení rozšiřování výrobní kapacity, zkrácený pracovní týden nebo snížení mzdových nákladů.

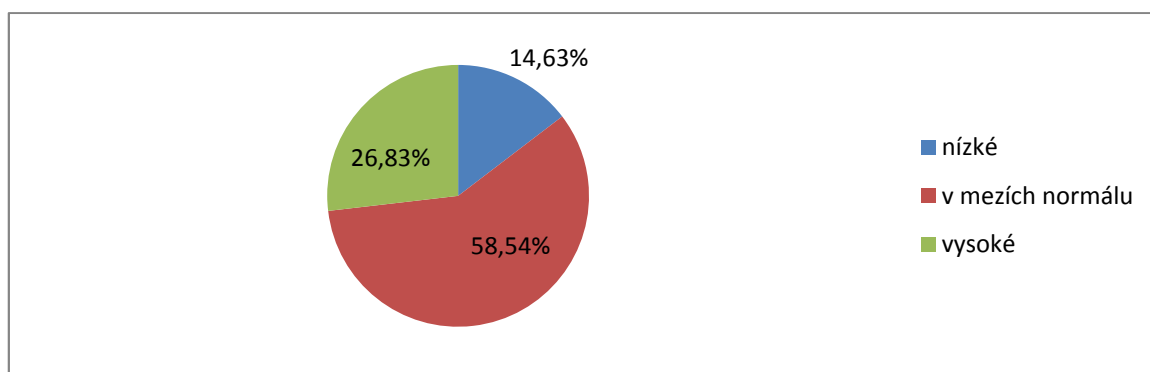
10. Který faktor ovlivnil Váš podnik nejvíce?

Graf 13: Faktory ovlivňující podniky [vlastní zpracování]

Nízký odbyt produktů byl hlavním faktorem, který ovlivnil schopnosti firem úspěšně fungovat. I ostatní faktory ovlivňovaly firmy, hlavním problémem se však stal nízký odbyt. Oslabující koruna mohla pomoci vývozcům, ale ne v takové míře, jelikož klesla zahraniční poptávka. Z jiných faktorů firmy uváděly byrokracii a kontroly finančních úřadů, konkurenci zvláště z asijských států, zvýšené ceny vstupního materiálu nebo pozdní platby odběratelů, kteří kvůli krizi nemohli plnit oproti dřívějšímu své závazky včas.

11. Úrokové sazby za poskytnutí podnikatelského úvěru jsou:

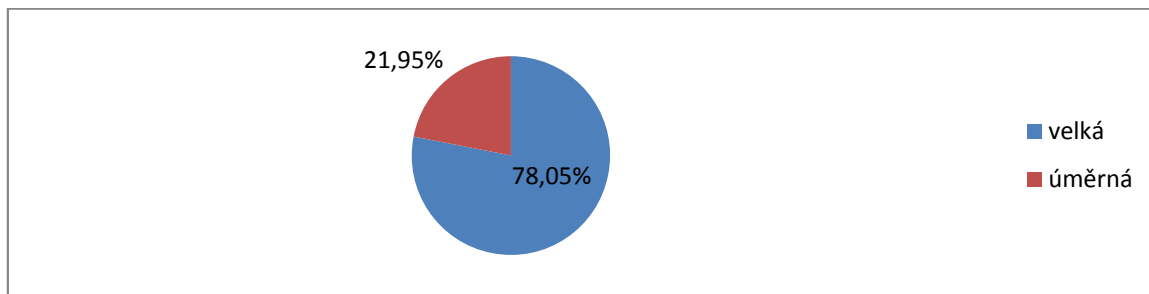

Graf 14: Výše úrokových sazeb pro podniky [vlastní zpracování]

Výše úrokových sazeb zůstala v mezích normálu v porovnání s předešlými léty podle názoru firem. I přes rekordní snižování úrokových sazeb ČNB obchodní banky nezlevnily

úvěry výrazně, aby zajistily svou stabilitu. Bankovní sektor v ČR byl krizí zasažen nejméně oproti ostatním zemím.

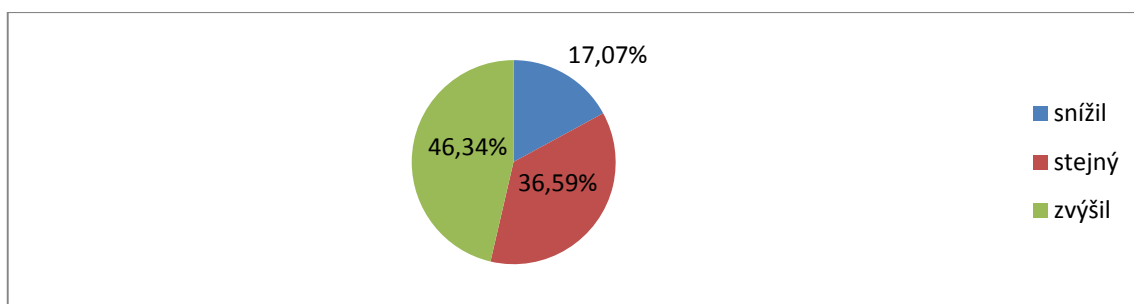
12. Daňová zátěž podniku je dle Vašeho názoru:

Graf 15: Daňová zátěž [vlastní zpracování]

Daňová zátěž, ačkoli se oproti minulým rokům snížila, je stále považována firmami za příliš velkou. Vliv na to má asi i fakt, že není úměrná poskytovaným státním službám, nedostatky v infrastruktuře (např. hustota silniční a dálniční sítě a jejich kvalita), jako důvod byl uváděn i velká složitost daňového systému. Jako úměrnou poskytovaným státním službám označilo daňovou zátěž 21,95% podniků, žádný ji neoznačil jako nízkou, i přesto, že se daň z příjmu právnických osob za poslední léta snížila až na 19%. Vliv na to mají i jiné daně, jako DPH, spotřební daně nebo třeba silniční daň.

13. Stupeň byrokracie (nutnost úředních povolení a jiná nařízení) se v ČR 2010:

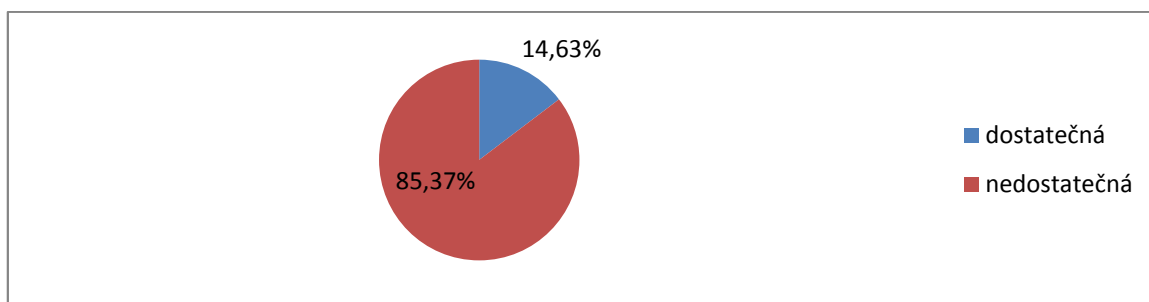

Graf 16: Stupeň byrokracie [vlastní zpracování]

Stupeň byrokracie je stále trnem v oku mnoha firmám. Ačkoli stát prohlašuje, že omezuje různá úřední nařízení a nutnost úředních povolení, většina firem sdílí názor, že se stupeň byrokracie zvýšil.

14. Jak hodnotíte podporu podnikání ze strany státu?

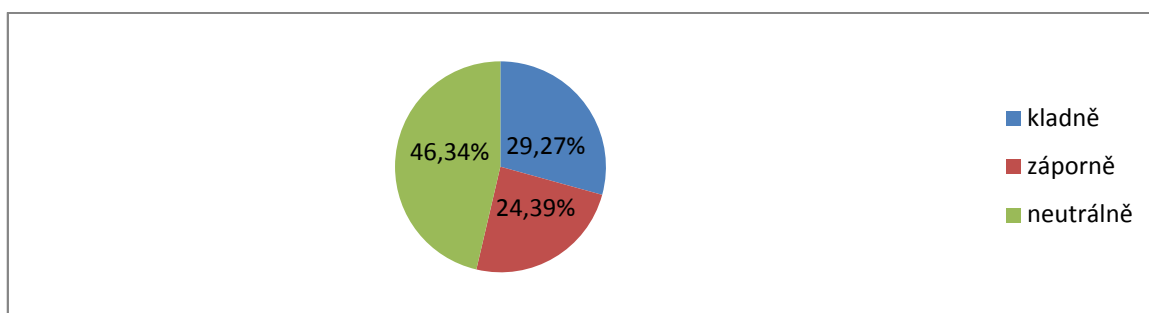

Graf 17: Podpora podnikání ze strany státu [vlastní zpracování]

Podpora podnikání je považována za nedostatečnou, což může mít souvislost právě s otázkou č. 15 – nutnost různých úředních povolení a velké časové prodlevy při vyhodnocování žádostí snižuje možnost firem dosáhnout na podporu podnikání z různých rozvojových fondů, např. Ministerstva průmyslu a obchodu.

15. Jak hodnotíte účast České republiky v EU?

Graf 18: Hodnocení účasti ČR v EU [vlastní zpracování]

Účast České republiky v Evropské unii ovlivnila bezpochyby celou českou ekonomiku, názory se různí, z jedné strany jde názor, že Evropská unie je další byrokratický aparát, který dává různá nařízení, jiní berou Evropskou unii jako příležitost. Většina dotázaných však zvolila neutrální postoj k EU. Určitě jsou lepší podmínky pro vývozce, kteří nemusí platit clo, na druhou stranu přichází stát o clo z jiných států. Jistou hrozbou je vytlačování domácích podniků konkurencí ze států EU.

4.2 Shrnutí výsledků průzkumu

Ve shrnutí se zaměřím na ověření vyslovených hypotéz. První hypotézou bylo, že většina firem vyváží produkty na domácí i zahraniční trhy a tudíž na ně má vliv směnný kurz české koruny k ostatním měnám (zejména pak k euru). Většina (76,51 %) podniků je aktivní na trzích domácích i zahraničních, ale jako faktor směnný kurz měny díky silné koruně označilo jen 19,51 %, čili ve větší míře firmy dodávají na domácí trh. Druhou hypoté-

zou bylo, že počet zaměstnanců nejvíce klesnul v roce 2010, kdy byla nejvyšší nezaměstnanost. Průzkumem bylo zjištěno však, že ve sledovaných podnicích se nejvíce se propouštělo v roce 2009, kdy krize u nás vrcholila. Bylo to také díky tomu, že sledované firmy nejvíce snižovaly ostatní náklady jako materiál a služby a nepropouštěly potom tolik v roce 2010. S tím souvisí třetí hypotéza – ke snižování stavu zaměstnanců kvůli krizi přistoupilo 48,78 % z celkového počtu dotázaných, ke snížení ostatních nákladů se přihlásilo 63,41 % respondentů. Čtvrtou hypotézou byl faktor ovlivňující firmy – nízký odbyt produktů. Skutečně se potvrdilo, nejvíce ze všech (68,29 %) tuto možnost označilo. Jinými poznatky průzkumu jsou, že daňovou zátěž stále považuje většina podniků za velkou či se složitým výkladem, podpora podnikání ze strany státu je nedostatečná, úrokové sazby za podnikatelský úvěr se prakticky nezměnily i přes snižování sazeb ČNB. K Evropské unii zaujímají firmy převážně neutrální postoj, má své výhody i nevýhody.

5 DOPORUČENÍ PRO PODNIKATELSKÉ SUBJEKTY V ČR

České makroprostředí je závislé na vývoji okolních států, zvláště pak států Evropské unie, které tvoří většinu z hlavních zahraničních obchodních partnerů. Pokud krize zasáhne ve velké míře např. Německo, je vhodné rozšířit aktivity podnikatelských subjektů i do jiných států, které jsou zasaženy krizí méně, popřípadě by měl poptávku podněcovat stát veřejnými zakázkami domácím podnikům. Agregátní poptávku však může výrazně ovlivnit snižování schodku státního rozpočtu díky klesajícím vládním výdajům. V této souvislosti s rozpočtem by stát měl stát efektivněji řídit své výdaje, kontrolovat státní zakázky, které bývají předražené.

Česká republika je považována za stabilní zemi, HDP se po proběhnuté krizi znovu vrací k vyššímu tempu růstu, inflace se drží poblíž inflačního cíle, podíl salda běžného účtu platební bilance k HDP je přibližně vyrovnaný, nezaměstnanost se však v závislosti na krizi zvýšila. Vyšší tempo růstu HDP naznačuje, že podniky se opět navrátí k předkrizové produkci a zvýší svoji výkonnost. Inflace by měla být udržována kolem cíle 2 %, v době oživení ekonomiky (jak bude hospodářský cyklus vracet ze sedla k expanzi) by měla centrální banka zvýšit úrokové sazby k utlumení inflačních tlaků. Co se týče nezaměstnanosti, hodně lidí přešlo ze stavu zaměstnance ke stavu OSVČ, jelikož je to pro ně výhodnější, co se týče daní. Je tam však nebezpečí zaměstnávání zaměstnanců na živnostenský list, což je ve větší míře nelegální a mělo by se to kontrolovat. Stát by tedy měl podpořit i stávající zaměstnance, motivovat zaměstnavatele snížením odvodů, to však může vést k rozpočtové nestabilitě.

Vzhledem k nestabilní politické situaci v arabských zemích se dá předpokládat zvyšování cen ropy, které povede ke zvyšování cen pohonných hmot u nás. Je k zamyšlení, zda by bylo vhodné snížit spotřební daň z pohonných hmot, pokud zvyšování cen neustane, i když je to významný příjem státního rozpočtu. Ohledně pohonných hmot a energií lze také doporučit orientaci na jiné dodavatele než současné – např. zemní plyn nebo ropu dovážet z jiných destinací než z Ruska, např. Norsko.

Měnové kurzy v současné době znevýhodňují vývozce, což oslabuje platební bilanci. Centrální banka by měla podporovat snížení kurz české koruny zvláště vůči euru, což by motivovalo k většímu vývozu a zahraničnímu obchodu. Příliš velké výkyvy však také škodí, příliš slabá koruna by zhoršila dovoz.

Důležité bude posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky, pokračování v budování infrastruktury a udržování atraktivního prostředí pro domácí i zahraniční investory. Kromě toho by stát měl dbát na kontrolu využívání investičních pobídek, jelikož ta bývá mnohdy zneužívána zahraničními investory a nevytváří pozitivní efekt v podobě zaměstnávání domácích pracovníků. Na místě je také zjednodušení daňového systému, který dává v různých otázkách mnoho výkladů a zbytečně obtěžuje firmy. Totéž platí i o úředním systému. Na byrokracii si stěžuje většina firem, ač stát prohlašuje, že se snaží úřednický aparát zjednodušovat a zefektivnit. Je tedy vhodné zjednodušit systém různých povolení a nařízení. Podpora podnikání by měla být více dostupná, jelikož ji firmy považují za nedostatečnou. Měly by být využívány různé fondy EU a Ministerstva průmyslu a obchodu, zvláště pak v oblasti technologického rozvoje a inovací. Státní orgány by se měly postarat o dostatečnou propagaci těchto programů a ve větší míře informovat podniky.

Za jeden z problémů firmy označují také nízkou kvalifikovanost zaměstnanců. Toto by měly napravit rekvalifikační kurzy úřadů práce a programy Ministerstva práce a sociálních věcí. Podnikatelské subjekty si mohou vzhledem k vyšší nezaměstnanosti vybírat kvalitní pracovníky. To by mělo nezaměstnané vést právě ke zvyšování své kvalifikace nebo k rekvalifikaci na žádanější profesi, čímž se zvýší kvalifikovanost pracovní síly, vzdělání obyvatelstva poroste a tím pádem i konkurenceschopnost české ekonomiky. Zvýší se podíl inovací ve firmách, což povede k zefektivnění chodu firem a snížení nákladů, firmy poté budou moci opět přibírat nové zaměstnance.

Nebezpečí konkurence zvláště z asijských států, jak bylo zmíněno v průzkumu, by se mohlo zavést clo na jejich produkty, které jsou prodávány za nízké až podnákladové ceny, jejich kvalita je ovšem nízká, stejně tak výrobní podmínky v těchto podnicích. České firmy se také snaží snižovat náklady, zvláště za materiál a energie, udržují si však jistý standard kvality, díky čemuž mohou obstát na zahraničních trzích zejména na západu. Jak bylo řečeno, inovacemi by se měla zvyšovat kvalita a zároveň snižovat náklady.

ZÁVĚR

V mé bakalářské práci bylo podrobena rozboru ekonomické makroprostředí podnikatelských subjektů v ČR. Cílem bylo zjistit, jak toto ekonomické makroprostředí ovlivňuje podnikatelské subjekty v ČR.

Základem je politický a ekonomický systém, který je ve většině vyspělých ekonomik včetně České republiky tzv. sociálně-tržní, kde je volný tržní systém více či méně regulován zásahy státu, státním zřízením parlamentní demokracie, která zaručuje práva a svobodu pro své občany, bez nichž by stát moc neprosperoval.

Fungování ekonomiky České republiky ovlivnil hospodářský cyklus, kde docházelo k recesi až k depresi, jak jsme se dozvěděli z analýzy vývoje makroekonomických ukazatelů. Tato krize měla globální charakter, původ můžeme hledat ve finanční krizi v USA, která následně způsobila dominovým efektem snížení poptávky ve světě a produkční krizi, firmy měly nízký odbyt, zvláště ty závislé na zahraničním obchodu, jimž se výrazně snížil odbyt produktů.

Snížení HDP a zaměstnanosti pocítila většina podniků, projevilo se to na vyšší nezaměstnanosti, snaze firem snižovat náklady, některé firmy v době předkrizového růstu rozšiřovaly své produkční kapacity, s čímž musely v době nastalé krize přestat.

Pomocí metody magického čtyřúhelníku se ukázalo snižování účinnosti makroekonomické politiky, která utrpěla probíhající krizí.

Politika centrální banky vedla k rekordně nízkým sazbám, české finanční subjekty (komerční banky a jiné finanční instituce) díky tomu přečkaly finanční krizi bez větší újmy. Částečně se centrální banka snažila o korigování kurzu koruny, který dosáhl rekordně nízkých hodnot.

V průzkumu pomocí dotazníkového šetření, kde byly osloveny vybrané podnikatelské subjekty v ČR, jsem si ověřil vývoj v době krize a vliv na tyto subjekty. Zjištěné hodnoty a ukazatele se v mnohém blížily hodnotám zjištěným v analytické části, v některých částech, jako vývoj nezaměstnanosti se lišily.

Na konec musím říci, že hospodářská krize již začala odeznívat a ekonomika se pomalu navrácí k předkrizovým hodnotám, v oblasti zaměstnanosti to ještě chvíli potrvá, HDP už se navrácí k tempu růstu, inflace je na velmi nízkých hodnotách, ale dá se předpokládat, že s růstem ekonomiky se zvýší.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [3] KADEŘÁBKOVÁ, Anna. *Základy makroekonomické analýzy*. 1. vydání. Praha : Linde, 2003. 175 s. ISBN 80-86131-36-X.
- [4] PAČESOVÁ, Hana, PICHANIČOVÁ, Ludmila. *Ekonomika a Podnikání - Makroekonomie*. 1. vydání. Praha : Vysoká škola aplikovaného práva, 2006. 192 s. ISBN 80-86775-08-9.
- [5] SRHOLEC, Martin. *Přímé zahraniční investice v ČR - Teorie a praxe v mezinárodním srovnání*. 1. vydání. Praha : Linde, 2004. 171 s. ISBN 80-86131-52-1.
- [6] KASTNER, Robert T. *Tržní prostor střední Evropa*. 1. vydání. Barrister&Principal, 2002. 191 s. ISBN 80-86598-35-7.
- [7] KLOUDOVÁ, Jitka. *Makroekonomie – Základní kurz*. 2. vydání. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008. 200 s. ISBN 978-80-89363-19-3.
- [8] KADEŘÁBKOVÁ, Božena. *Úvod do makroekonomie. Neoklasický přístup*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2003. 368 s. ISBN 80-7179-788-X.
- [9] KLVAČOVÁ, Eva, et al. *Fenomén dobývání renty a jeho vliv na české veřejné finance*. 1. vydání. Praha : PROFESSIONAL PUBLISHING, 2008. 270 s. ISBN 978-80-86946-75-7.
- [10] RUSMICOVÁ, Lada, et al. *Makroekonomie – základní kurs*. 5. vydání. Praha : MELANDRIUM, 2002. 167 s. ISBN 80-86175-24-3.
- [11] KADEŘÁBKOVÁ, Anna, et.al. *Růst, stabilita a konkurenceschopnost III*. 1. vydání. Praha : Linde, 2007. 380 s. ISBN 978-80-86131-71-9.
- [12] SLANÝ, Antonín, et al. *Ekonomické prostředí a konkurenceschopnost* [online]. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2011-04-21]. Dostupné z WWW:
<https://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/Ekonomicke_prostredi.pdf>. ISBN 978-80-210-5056-3.
- [13] BÍLKOVÁ, Dagmar. *Vnější prostředí podniku a jeho analýza* [online]. Znojmo, 2009. 65 s. Bakalářská práce. Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo s.r.o. Dostupné z WWW:
<http://bp.svse.cz/2009_Bakalarske_prace/prezencni_forma/Marketing_a_management/Vnejsi_prostredi_podniku_a_jeho_analyza.pdf>.

- [14] LANDOROVÁ, Anděla, VEČEŘ, Jan. *Národní hospodářství*. 1. vydání. Praha : Vysoká škola aplikovaného práva, 2006. 274 s. ISBN 978-80-86775-12-8.
- [15] IZÁK, Vratislav. *Fiskální politika*. 1. vydání. Praha : Oeconomica, 2005. 210 s. ISBN 978-80-210-5056-3.
- [16] KOTLER, Philip, KELLER, Kevin Lane. *Marketing management*. 12. vydání. Praha : Grada Publishing, 2007. 792 s. ISBN 978-80-247-1359-5.
- [17] PAVELKA, Radek. *Ecorp.euweb.cz* [online]. 2006 [cit. 2011-04-19]. Makroekonomie. Dostupné z WWW: <<http://www.ecorp.euweb.cz/Makroekonomie.html>>.
- [18] *Makroekonomie - Seminárky.miras.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.miras.cz/seminarky/makroekonomie.php>>.
- [19] KUBA, Zdeněk, UJEC, Jindřich. *Makroekonomie* [online]. 1. vydání. Ostrava : Vysoká škola podnikání, 2005 [cit. 2011-04-21]. Dostupné z WWW: <http://www.ronge.cz/dokumenty/skripta_VS/M_1_makroekonomie.pdf>. ISBN 80-86764-20-6.
- [18] *Byznys.ihned.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-04-20]. Statistický úřad zveřejnil nový spotřební koš. Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-20371270-statisticky-urad-zverejnil-novy-spotrebitelsky-kos>>.
- [209] *Businessinfo.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-29]. Hlavní makroekonomické ukazatele ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/analyzy-statistiky/hlavni-makroekonomicke-ukazatele-cr/1000431/49089/>>.
- [20] *Businessinfo.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-29]. Hlavní měnové a fiskální ukazatele ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/analyzy-statistiky/hlavni-menove-a-fiskalni-ukazatele-cr/1000431/49262/>>.
- [21] DUBSKÁ, Drahomíra. *Dopady světové finanční a hospodářské krize na ekonomiku ČR : ČSÚ* [online]. 15. 11. 2010 [cit. 2011-04-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/1156-10>>.
- [22] *Zprávy o finanční stabilitě : ČNB* [online]. 2010 [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/>.
- [23] *Tendence a faktory makroekonomického vývoje : ČSÚ* [online]. 2010 [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/1101-10>>.

- [24] *Česká národní banka* [online]. 2010 [cit. 2011-05-01]. Výroční zprávy ČNB. Dostupné z WWW:
<http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/index.html>.
- [25] *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2010 [cit. 2011-05-04]. Investiční pobídky v ČR. Dostupné z WWW:
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/inv_pob_vyvoj.html>.
- [26] *MPO* [online]. 2010 [cit. 2011-05-04]. Analytické materiály a statistiky. Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/cz/ministr-a-ministerstvo/analyticke-materialy/#category274>>.
- [27] *Svaz odborářů služeb a dopravy* [online]. 2010 [cit. 2011-05-09]. Analýza zaměstnanosti a situace na trhu práce v roce 2010 a záměry ČMKOS v oblasti zaměstnanosti pro rok 2011. Dostupné z WWW:
<<http://www.sosad.cz/file/117/analyza-zamestnanost-2010-rada-cmkos-dubem-2011.pdf>>.
- [28] *Finance.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-05-09]. Úrokové sazby ČNB. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/bankovnictvi/sazby-cnb/>>.
- [29] *Scritube* [online]. 2011 [cit. 2011-04-23]. Rozbor trhu práce a úrovně nezaměstnanosti. Dostupné z WWW: <<http://www.scritube.com/limba/ceha-slovaca/Podejte-rozbor-trhu-prce-a-rov951711319.php>>.
- [30] *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2011-05-02]. Dostupné z WWW:
<<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>>.
- [31] *Finance.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-05-05]. Kurzy - akcie, měny, fondy, indexy. Dostupné z WWW: <<http://kurzy.finance.cz/>>.
- [32] *Česká národní banka* [online]. 2011 [cit. 2011-05-03]. Přímé zahraniční investice. Dostupné z WWW:
<http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

HDP	Hrubý domácí produkt.
HNP	Hrubý národní produkt.
PZI	Přímé zahraniční investice.
EU	Evropská unie.
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj v Evropě.
PMR	Povinné minimální rezervy.
NI	Národní důchod.
AS	Agregátní nabídka.
AD	Agregátní poptávka.
IPD	Implicitní cenový deflátor.
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná.
PZI	Přímé zahraniční investice.
ILO	Mezinárodní organizace práce
DPPO	Daň z příjmu právnických osob
DPFO	Daň z příjmu fyzických osob
DPH	Daň z přidané hodnoty

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1: Křivka agregátní poptávky [15]</i>	13
<i>Obrázek 2: Křivka agregátní nabídky v krátkém a dlouhém období [15]</i>	14
<i>Obrázek 3: Hospodářský cyklus a jeho fáze [16]</i>	17
<i>Obrázek 4: Křivka poptávkové inflace [29]</i>	21
<i>Obrázek 5: Křivka nabídkové inflace [29]</i>	22
<i>Obrázek 6: Krátkodobá a dlouhodobá Phillipsova křivka [16]</i>	24
<i>Obrázek 7: Vzor magického čtyřúhelníku [5]</i>	26
<i>Obrázek 8: Lafferova křivka [16]</i>	37
<i>Obrázek 9: Magický čtyřúhelník ČR 2008-2010 [vlastní zpracování]</i>	49

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1: Vývoj a meziroční tempo růstu HDP v letech 2004-2010 [19] .....</i>	<i>40</i>
<i>Tabulka 2: Míra nezaměstnanosti v ČR v letech 2004-2010 [30] .....</i>	<i>41</i>
<i>Tabulka 3: Úroveň zaměstnanosti v ČR 2008-10 [27] .....</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka 4: Vývoj podílu salda běžného účtu platební bilance na HDP [20] .....</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka 5: Vývoj meziroční míry inflace v ČR v letech 2004-2010 [19] .....</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka 6: Ceny ropy Brent a pohonných hmot v ČR 2008-2010 [31] .....</i>	<i>47</i>
<i>Tabulka 7: Hodnoty makroekonomických ukazatelů 2008-2010 [vlastní zpracování] .....</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka 8: Výpočet obsahu magických čtyřúhelníků 2008-2010 [vlastní zpracování] .....</i>	<i>50</i>
<i>Tabulka 9: PZI v ČR 2008-2010 [32] .....</i>	<i>50</i>
<i>Tabulka 10: Vývoj kurzu české koruny k dolaru a euru 2008-10 [19] .....</i>	<i>54</i>
<i>Tabulka 11: Úrokové sazby ČNB 2008-10 [31] .....</i>	<i>55</i>
<i>Tabulka 12: Daňové sazby v ČR 2004-10 [31] .....</i>	<i>57</i>

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1: Vývoj cen ropy Brent v letech 2008-2010 [vlastní zpracování]</i>	48
<i>Graf 2: Vývoj cen pohonných hmot v ČR 2008-2010 [vlastní zpracování]</i>	48
<i>Graf 3: Vývoj kurzu české měny 2008-10 [vlastní zpracování]</i>	55
<i>Graf 4: Velikost zkoumaných podniků [vlastní zpracování]</i>	59
<i>Graf 5: Činnost firem [vlastní zpracování]</i>	59
<i>Graf 6: Právní forma podnikání [vlastní zpracování]</i>	60
<i>Graf 7: Doba působení podniků na trhu [vlastní zpracování]</i>	60
<i>Graf 8: Zahraniční účast na kapitálu [vlastní zpracování]</i>	60
<i>Graf 9: Odbyt produktů [vlastní zpracování]</i>	61
<i>Graf 10: Dostatek kvalifikovaných pracovních sil [vlastní zpracování]</i>	61
<i>Graf 11: Vývoj počtu zaměstnanců dotázaných firem 2008-10 [vlastní zpracování]</i>	62
<i>Graf 12: Opatření podniků proti krizi [vlastní zpracování]</i>	62
<i>Graf 13: Faktory ovlivňující podniky [vlastní zpracování]</i>	63
<i>Graf 14: Výše úrokových sazeb pro podniky [vlastní zpracování]</i>	63
<i>Graf 15: Daňová zátěž [vlastní zpracování]</i>	64
<i>Graf 16: Stupeň byrokracie [vlastní zpracování]</i>	64
<i>Graf 17: Podpora podnikání ze strany státu [vlastní zpracování]</i>	65
<i>Graf 18: Hodnocení účasti ČR v EU [vlastní zpracování]</i>	65

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník

Příloha PII: Tabulky

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK**Dotazník k bakalářské práci – Vliv
ekonomického makroprostředí na
podnikatelské subjekty v ČR**

Vážená paní, Vážený pane.

Mé jméno je **Jakub Zubík** a jsem studentem posledního ročníku bakalářského studia na Fakultě managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a byl bych moc rád, kdybyste zodpověděli následující dotazy, které využiji pro účely praktické části své bakalářské práce. Zavazuji se, že získaná data použiji pouze k tomuto účelu.

Tématem mé bakalářské práce je Vliv ekonomického makroprostředí na podnikatelské subjekty v České republice.

Instrukce: Odpovědi píše za jednu z nabízených možností, své odpovědi označujte písmenem velké X, popřípadě doplňte vlastní odpověď. Moc Vám děkuji za spolupráci, v případě Vašeho zájmu Vám výsledky dotazníkového šetření rád zašlu. Další dotazy na mou osobu směřujte prosím na e-mail : zub.jakub@seznam.cz

1. Velikost firmy (podle počtu zaměstnanců):

- a) mikropodnik (1-9 zaměstnanců)
- b) malý podnik (10-49 zaměstnanců)
- c) střední podnik (50-249 zaměstnanců)
- d) velký podnik (250 a více zaměstnanců)

2. Činnost firmy:

- a) výroba
- b) obchodní činnost
- c) poskytování služeb
- d) jiné

3. Právní forma podniku:

- a) akciová společnost
- b) společnost s ručením omezeným
- c) fyzická osoba
- d) jiná forma

4. **Jak dlouho Váš podnik působí na českém trhu?**
  - a) 1-5 let
  - b) 6-10 let
  - c) 11-15 let
  - d) více než 15 let

5. **Je ve Vašem podniku zahraniční účast (na kapitálu)?**
  - a) ano, menší podíl
  - b) ano, majoritní podíl
  - c) ne

6. **Odbyt Vašich produktů jde na trhy:**
  - a) domácí
  - b) zahraniční
  - c) domácí i zahraniční

7. **Je podle Vás na českém trhu práce dostatek kvalifikovaných pracovních sil?**
  - a) ano
  - b) ne

8. **Vývoj počtu zaměstnanců v roce 2008:**
  - a) klesnul
  - b) vzrůstal
  - c) zůstal na stejné úrovni

9. **Vývoj počtu zaměstnanců v roce 2009:**
  - a) klesnul
  - b) vzrůstal
  - c) zůstal na stejné úrovni

10. **Vývoj počtu zaměstnanců v roce 2010:**
  - a) klesnul
  - b) vzrůstal
  - c) zůstal na stejné úrovni

11. Byli jste nuceni provádět určitá protikrizová opatření (pouze v závislosti na hospodářské krizi po roce 2008, bez dalších faktorů)?

Lze označit i více možností.

- a) neprováděli jsme žádná opatření
- b) snižování stavu zaměstnanců
- c) snižování ostatních nákladů a výdajů (materiál, služby...)
- d) omezení výroby nebo prodeje výrobků
- e) jiná opatření (můžete uvést která):

12. Který faktor ovlivnil Váš podnik nejvíce?

- a) směnný kurz české koruny k ostatním měnám
- b) ceny energií
- c) ceny pohonných hmot
- d) daňová zátěž
- e) nízký odbyt výrobků a služeb
- f) jiný faktor (můžete uvést jaký):

13. Úrokové sazby za poskytnutí podnikatelského úvěru jsou dle Vás:

- a) nízké v porovnání s předešlými roky
- b) v mezích normálu
- c) vysoké v porovnání s předešlými roky

14. Daňová zátěž podniků je podle Vašeho názoru:

- a) příliš velká
- b) úměrná poskytovaným státním službám
- c) nízká

15. Stupeň byrokracie (nutnost různých úředních povolení a jiná úřední nařízení) v ČR 2010:

- a) oproti posledním rokům se snížil
- b) je na stejné úrovni
- c) oproti posledním rokům se zvýšil

16. Podporu podnikání ze strany státu hodnotíte jako:

- a) dostatečnou
- b) nedostatečnou

17. Účast České republiky v Evropské unii hodnotíte jako:

- a) kladně
- b) záporně
- c) neutrálně

Velmi Vám děkuji za čas strávený nad vyplňováním dotazníku.

PŘÍLOHA PII: TABULKY

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP v b. c. [mld. Kč]	2814,8	2983,9	3222,4	3535,5	3689,0	3628,1	3707,9
Reálné tempo růstu [%]	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,1	2,2

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Obecná míra nezaměstnanosti [%]	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,0
Míra registrované nezaměstnanosti [%]	9,19	8,96	8,13	6,62	5,44	7,98	9,01

Měsíc/rok	12/2008	12/2009	6/2010
Celkem [tis. osob]	5002,5	4934,3	4855,1
Zaměstnanci	4183,7	4096,6	3998,1
Členové produkčních družstev	12,1	10,4	4,7
Podnikatelé bez zaměstnanců (OSVČ)	596,3	614,2	646,0
Podnikatelé se zaměstnanci	178,7	183,6	184,3
Pomáhající rodinní příslušníci	31,5	29,5	28,9

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Podíl salda BÚ platební bilance na HDP [%]	-5,2	-1,3	-2,4	-3,2	-0,6	-1,0	-3,8

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Míra inflace	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5
Růst cen průmyslových výrobců	5,5	3,1	1,5	4,1	4,5	-3,1	1,2
Růst cen tržních služeb	2,3	-0,4	3,4	1,6	3,8	1,5	-1,2

Čtvrtletí/rok	I/08	II/08	III/08	IV/08	I/09	II/09	III/09	IV/09	I/10	II/10	III/10	IV/10
Ropa Brent [USD/barel]	100,30	139,83	98,71	45,59	48,81	69,47	68,86	77,93	82,48	74,62	82,25	94,75
Natural 95	30,37	32,60	30,59	22,70	25,46	29,09	27,76	28,22	31,39	32,44	31,21	33,25
Nafta	30,93	34,97	31,72	24,43	24,94	26,98	25,76	26,64	29,47	31,37	30,30	32,51

Rok	2008	2009	2010
Celkové PZI [mil. Kč]	110 129,6	55 793,9	129 514,2
Reinvestované zisky [mil. Kč]	41 215,6	67 696,6	82 572,1

Čtvrtletí/rok	I/08	II/08	III/08	IV/08	I/09	II/09	III/09	IV/09	I/10	II/10	III/10	IV/10
CZK/ EUR	25,335	23,895	24,665	26,930	27,380	25,890	25,165	26,465	25,445	25,695	24,610	25,060
CZK/ USD	16,024	15,157	17,245	19,346	20,565	18,318	17,178	18,368	18,868	20,947	18,025	18,751

Měsíc/rok	2/08	8/08	11/08	12/08	2/09	5/09	8/09	12/09	5/10
Diskontní sazba	2,75	2,50	1,75	1,25	0,75	0,50	0,25	0,25	0,25
2T repo sazba	3,75	3,50	2,75	2,25	1,75	1,50	1,25	1,00	0,75
Lombardní sazba	4,75	4,50	3,75	3,25	2,75	2,50	2,25	2,00	1,75
PMR	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
DPPO [%]	28	26	24	24	21	20	19
DPFO [%]	15-32	15-32	12-32	12-32	15	15	15
DPH – snížená sazba [%]	5	5	5	5	9	9	10
DPH – základní sazba [%]	19	19	19	19	19	19	20